

Publikace rodinných pamětí

BcA. Helena Kupková

Diplomová práce
2025

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ateliér Grafický design

Akademický rok: 2024/2025

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	BcA. Helena Kupková
Osobní číslo:	K23443
Studijní program:	N0212A310007 Multimédia a design
Specializace:	Grafický design
Forma studia:	Prezenční
Téma práce:	Publikace rodinných pamětí

Zásady pro vypracování

Rozsah textové části: minimálně 25 normostran textu + obrazový obsah (tj. dokumentace praktického tvůrčího výstupu – skici, nákresy, vizualizace, výsledné řešení – cca 25 stran). Minimální počet všech relevantních zdrojů 12 (z toho minimálně 6 cizojazyčných zdrojů).

1. Textová část: proměna publikací v čase, vývoj publikací v rozmezí 100 let
2. Praktický tvůrčí výstup: zpracování publikace rodinných pamětí

Práci odevzdat:

1. v elektronické podobě na Portál IS/STAG (dle předepsané univerzitní šablony viz Směrnice rektora č. 23/2024) ve formátu PDF
2. jeden výtisk práce k uložení do archivu UTB
3. dva výtisky graficky zpracované diplomové práce
4. uložení do digitálního archivu NAS (<https://nas.fmk.utb.cz>) ? kompletní diplomová práce (textová část i praktický tvůrčí výstup).

Rozsah diplomové práce: viz Zásady pro vypracování
Rozsah příloh: viz Zásady pro vypracování
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/umělecké dílo

Seznam doporučené literatury:

DAVIS, Meredith. *Graphic design theory. Graphic design in context*. London: Thames & Hudson, 2012. ISBN 978-0-500-29049-1.
TWEMLOW, Alice. *What is graphic design for? Essential design handbooks*. Mies, Switzerland: RotoVision, c2006. ISBN 2-940361-07-X.
KLEON, Austin. *Show your work!: 10 ways to share your creativity and get discovered*. New York: Workman Publishing Company, [2014]. ISBN 978-0-7611-7897-2.
WHEELER, Alina. *Designing brand identity: an essential guide for the whole branding team*. Fourth edition. Hoboken: John Wiley, [2013]. ISBN 978-1-118-09920-9.
BERAN, Vladimír. *Typografický manuál*. 5. vyd. Praha: Kafka design, 2007. ISBN (Kroužkovávazba).
PECINA, Martin. *Knihy a typografie*. Vydání třetí, rozšířené. Brno: Host, 2017. ISBN 978-80-7577-040-0.
BLAŽEK, Filip. *Typokniha: průvodce tvorbou tiskovin*. 2. vydání. V Praze: UMPRUM, 2022. ISBN 978-80-88308-70-6.

Vedoucí diplomové práce: **MgA. Jana Dosoudilová**
Ateliér Grafický design

Datum zadání diplomové práce: **3. listopadu 2024**

Termín odevzdání diplomové práce: **23. května 2025**

L.S.

Mgr. Josef Kocourek, Ph.D.
děkan

prof. Mgr. A. Pavel Noga, ArtD.
vedoucí ateliéru

Ve Zlíně dne 3. března 2025

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění bez ohledu na výsledek obhajoby;
- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- jedno vyhotovení diplomové práce v listinné podobě bude ponecháno Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně k uložení;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá; neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že

- jsem na diplomové práci pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem řádně citoval(a); v případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor;
- odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

Ve Zlíně, dne
podpis autora

.....

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá fenoménem rodinných pamětí a jejich proměnou v průběhu posledních sta let. Teoretická část analyzuje význam rodinného vyprávění a jeho vliv na formování identity jednotlivce i rodinné komunity. Práce se dále zaměřuje na způsoby uchovávání vzpomínek od ručně psaných deníků po digitální archivy, s důrazem na kulturní a technologický kontext daných období. Praktická část představuje autorskou publikaci *Moje vzpomínky*, která kombinuje archivní materiály, osobní příběhy a grafický design. Cílem je zachytit nejen obsah vzpomínek, ale i vizuální atmosféru, která odráží jejich emocionální a historickou hodnotu. Práce tak nabízí syntézu teoretické reflexe a tvůrčího výstupu, jež přispívá k diskusi o významu paměti v současném digitálním věku.

Klíčová slova: rodinné paměti, vzpomínky, identita, digitalizace, publikace, archivní materiály, grafický design, autobiografie, paměťová kultura, osobní historie

ABSTRACT

The thesis deals with the phenomenon of family memories and their transformation over the last hundred years. The theoretical part analyses the importance of family narratives and their influence on the formation of individual and family identity. The thesis also focuses on the ways in which memories are preserved, from handwritten diaries to digital archives, with an emphasis on the cultural and technological context of the periods in question. The practical part presents the author's publication *My Memories*, which combines archival materials, personal stories and graphic design. The aim is to capture not only the content of the memories, but also the visual atmosphere that reflects their emotional and historical value. In this way, the work offers a synthesis of theoretical reflection and creative output that contributes to the debate on the meaning of memory in the contemporary digital age.

Keywords: family memoirs, memories, identity, digitization, publications, archival materials, graphic design, autobiography, memory culture, personal history

Ráda bych tímto vyjádřila upřímné poděkování své vedoucí diplomové práce MgA. Janě Dosoudilové za její odborné vedení, trpělivost a vstřícný přístup během celého procesu tvorby této práce. Zároveň děkuji svým rodičům za jejich nepřetržitou podporu, důvěru a povzbuzení během celého mého studia.

OBSAH

ÚVOD.....	11
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 RODINNÉ PAMĚTI A JEJICH VÝZNAM.....	13
1.1 DEFINICE RODINNÝCH PAMĚTÍ A JEJICH DYNAMIKA	13
1.2 FUNKCE RODINNÝCH PAMĚTÍ	17
1.3 RODINNÉ PŘÍBĚHY A IDENTITA	19
1.4 KULTURNÍ, SPOLEČENSKÝ A OSOBNÍ VÝZNAM UCHOVÁVÁNÍ VZPOMÍNEK	21
2 HISTORIE A VÝVOJ RODINNÝCH PUBLIKACÍ (1925–2025)	23
2.1 PŘEHLED VÝVOJE UCHOVÁVÁNÍ RODINNÝCH PAMĚTÍ V DESETILETÝCH INTERVALECH.....	23
2.1.1 1925–1935: Ručně psané deníky a dopisy	23
2.1.2 1935–1945: Rodinné kroniky a fotografie	25
2.1.3 1945–1955: Albumy a genealogické záznamy	28
2.1.4 1955–1965: Magnetofonové nahrávky	31
2.1.5 1965–1975: Barevné fotografie a diapozitivy	32
2.1.6 1975–1985: Videozáznamy	34
2.1.7 1985–1995: Digitální fotografie a první počítače	36
2.1.8 1995–2005: Online sdílení a první sociální sítě	37
2.1.9 2005–2015: Sociální sítě a cloudové úložiště	39
2.1.10 2015–2025: Digitalizace a interaktivní publikace.....	41
2.2 MODERNÍ TECHNOLOGIE A UCHOVÁVÁNÍ PAMĚTÍ V SOUČASNOSTI	42
2.2.1 Zprostředkované vzpomínky v digitálním věku	42
2.2.2 Sociální sítě jako digitální paměťové archivy	43
2.2.3 AI a paměti	44
3 INSPIRACE A ANALÝZA	46
3.1 MAŘKA	46
3.2 KAREL TEIGE. DENÍKY 1912–1925	48
3.3 LITERÁRNÍ KRONIKA PRVNÍ REPUBLIKY	50
3.4 HALINKA.....	52
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	54
4 GRAFICKÉ ZPRACOVÁNÍ KNIHY MOJE VZPOMÍNKY	55
4.1 VZNIK ZÁMĚRU A OSOBNÍ MOTIVACE	55
4.2 DIGITALIZACE TEXTU A SBĚR ARCHIVNÍHO MATERIÁLU	56
4.3 NÁVRH LAYOUTU A TYPOGRAFICKÉ ŘEŠENÍ	58
4.3.1 Zvýrazněné odstavce	60
4.3.2 Odstavce s grafickým prvkem	62
4.4 BAREVNOST A VIZUÁLNÍ ATMOSFÉRA	63

4.4.1	Odkaz minulosti: černobílá a zrnitost.....	63
4.4.2	Žlutá barva: emoce, současnost, orientace	63
4.5	TVORBA OBRAZOVÝCH KOLÁŽÍ A PRÁCE S FOTOGRAFIEMI	65
4.5.1	Dopisy z totálního nasazení.....	68
4.6	ČÁST BABIČKY V KNIZE	70
4.7	OBÁLKA A OBSAH KNIHY	72
4.8	OBRAZÁRNA.....	74
4.9	PAPÍR, TISK, VAZBA A ROZMĚRY	76
4.10	INSTALACE	78
ZÁVĚR.....		82
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY		83
SEZNAM OBRÁZKŮ		87
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ K OBRÁZKŮM.....		88

ÚVOD

Vzpomínky pro mě vždy představovaly něco víc než jen obrazy minulosti – jsou nositeli identity, emocí, mezilidských vztahů i společenského kontextu. Způsob, jakým si je uchováváme a předáváme dál, se během posledních sta let zásadně proměnil. Od ručně psaných dopisů a deníků až po digitální archivy a cloudová úložiště – každá generace přinášela nové prostředky, jak zachytit své příběhy a uchovat je pro ty, kdo přijdou po nás.

V této diplomové práci se věnuji tématu rodinných pamětí, jejich uchovávání a proměně v čase od roku 1925 do současnosti. Zaměřuji se na média a technologie, které během tohoto období sloužily k zaznamenávání osobních příběhů, a zkoumám jejich význam nejen z hlediska rodinné historie, ale i z širšího kulturního a společenského pohledu. Inspiraci jsem čerpala z vybraných literárních a výtvarných děl, která se věnují tématu paměti, a která mě oslovila svou autenticitou a schopností zachytit křehkost času.

Praktická část této práce vychází z mé vlastní zkušenosti s tvorbou knihy *Moje vzpomínky*. Šlo o osobní a zároveň tvůrčí proces, při kterém jsem se ponořila do rodinného archivu, digitalizovala jeho části a následně je graficky zpracovala do podoby publikace. Při návrhu layoutu, volbě barevnosti, práci s fotografiemi a tvorbě obrazových koláží jsem se snažila vytvořit vizuální jazyk, který propojuje minulost se současností a vytváří prostor pro dialog mezi generacemi.

Touto prací bych ráda poukázala na význam uchovávání osobních pamětí v době digitalizace, reflektovala vývoj média rodinných vzpomínek a nabídla vlastní autorský přístup ke grafickému ztvárnění rodinného příběhu.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINNÉ PAMĚTI A JEJICH VÝZNAM

1.1 Definice rodinných pamětí a jejich dynamika

Rodinné paměti představují důležitou součást kulturní identity a historie. Skrze vyprávění příběhů a uchovávání vzpomínek mohou jednotlivé generace předávat své zkušenosti, hodnoty a zážitky. Tyto publikace pomáhají nejen k zachování rodinných tradic, ale i k vytvoření pocitu sounáležitosti a kontinuity v rámci rodiny. Historicky byly rodinné vzpomínky zachycovány prostřednictvím různých forem – od ručně psaných deníků a dopisů přes rodinná alba až po moderní digitální archivy. Každé období přineslo nové technologie a formáty, které ovlivnily, jak jsou tyto paměti zaznamenávány a sdíleny.

Význam rodinných pamětí přesahuje hranice jednotlivých rodin. Dokumentují nejen osobní, ale i širší společenské dění, a proto často slouží jako cenný zdroj informací pro historiky, etnografy nebo literární badatele. V dnešní době se význam těchto publikací zvyšuje s možnostmi digitalizace a interaktivních prvků, které dokáží přiblížit vzpomínky širšímu publiku a zároveň zachovat jejich autenticitu.

Rodinná paměť představuje důležitou součást kolektivní i individuální identity, přesto však zůstává výzkum v této oblasti poměrně omezený a nesystematický. Význam rodinné paměti byl výrazněji odhalen především ve studiích zaměřených na kolektivní paměť, zejména v kontextu druhé světové války. Oproti kolektivní či autobiografické paměti je však počet studií zaměřených na rodinnou paměť stále zanedbatelný.

Studium osobní paměti bylo tradičně doménou neurovědce, psychologů a kognitivních teoretiků, kteří zkoumají, jak si lidé vzpomínají nebo zapomínají. Většina výzkumů v oblasti psychologie se zaměřuje na kognitivní schopnost vybavování, přičemž významná část se soustředí na autobiografickou či osobní paměť. Psychologové zdůrazňují, že propojení paměti a identity je klíčové pro vývoj člověka. Autobiografické vzpomínky hrají důležitou roli při utváření osobní identity a pomáhají vytvářet konzistentní soubor záznamů, které slouží jako základ pro formování našeho sebepojetí.¹

¹ VAN DIJCK, *Mediated Memories in the Digital Age*, 2007, s. 2.

Rodinná paměť se vyznačuje konstruktivní povahou – vzpomínky jsou vytvářeny a pozměňovány s ohledem na potřeby rodiny, a jejich hlavní funkcí je sdílení významu rodinných událostí a posilování rodinné identity. Tento proces zahrnuje klíčové koncepty, jako jsou rodinná vyprávění, rodinná identita, rodinné rituály a mezigenerační vztahy. Tyto prvky dohromady formují základní strukturu rodinné paměti a propojují jednotlivé generace.

Výzkum rodinné paměti doposud postrádal jednotný konceptuální rámec. Z toho důvodu byl navržen model kontextu rodinné paměti, jehož cílem je uspořádat hlavní pojmy a ukázat vztahy mezi nimi. Tento model poskytuje nejen lepší pochopení dynamiky rodinné paměti, ale také ukazuje možnosti pro další zkoumání v oblasti psychologie, sociologie či kulturní antropologie.

Rodinná paměť tak představuje nejen nástroj uchovávání minulosti, ale také prostředek k posilování identity a kontinuity v rámci rodinného systému. Budoucí výzkumy by měly usilovat o hlubší pochopení vztahů mezi jednotlivými aspekty rodinné paměti a o hledání způsobů, jak tento fenomén zachytit a předat dalším generacím.²

Paměť představuje komplexní a mnohvrstevný fenomén, který se v posledních desetiletích stal středem zájmu společenských věd. Její současné studium je úzce spjata s tzv. narativním obratem, jenž se začal prosazovat ve vědeckých kruzích přibližně od 80. let 20. století. Tento obrat přinesl důraz na vyprávění, příběhy a subjektivní perspektivy jako klíčové nástroje pro porozumění společenským a kulturním jevům. Dále je zkoumání paměti úzce propojeno s myšlenkovými směry postmoderny, které kladou důraz na pluralitu interpretací, relativizaci pravd a decentralizaci tradičních struktur poznání. Postmoderní přístup umožnil zahlédnout paměť nejen jako biologický proces, ale také jako společenský konstrukt, který je formován kulturními, historickými a individuálními faktory. Tím se paměť stala předmětem interdisciplinárního bádání, jež kombinuje prvky psychologie, historie, sociologie a dalších oborů.³ Vzpomínky se často prezentují ve formě příběhů nebo alespoň jako jejich součástí. Jsou vnímány jako dynamické konstrukty, které se během procesu vzpomínání neustále formují a mění. Jejich podoba je zároveň silně ovlivněna kulturním a sociálním prostředím, ve kterém vznikají. Tento pohled na paměť se v současnosti těší širokému uznání a je obecně přijímán odbornou veřejností.⁴ Dnešní výzkum paměti se

² SOBOTKOVÁ, *Rodinná paměť*, 2017, s. 144–155.

³ SARBIN, *The narrative as root metaphor for psychology*, 1986, s. 3–21.

⁴ BROCKMEIER a CARBAUGH, *Narrative and Identity: Studies in Autobiography, Self and Culture*, 2001.

vyznačuje silným interdisciplinárním přístupem.⁵ Výzkum paměti získal ve společenských a kulturních vědách významné postavení, a to zejména díky tzv. paměťovému boomu a rozvoji retrospektivní kultury, která se výrazně prosadila v západních společnostech.⁶ Zvýšený zájem o minulost lze chápat různými způsoby a vysvětlení tohoto fenoménu se různí. Francouzský historik Pierre Nora již v roce 1989 upozornil, že intenzivní zaměření na minulost může být důsledkem jejího postupného ztracení. Tradice, které dříve pevně formovaly společenské vazby, postupně slábnou, a přímý pamětníci klíčových historických událostí postupně odcházejí. S tím se vytrácí i osobní propojení s těmito událostmi, což vyvolává potřebu minulost zachycovat a interpretovat novými způsoby.

Nora dále zdůrazňuje, že mladá generace často vnímá sama sebe jako výrazně odlišnou od předchozích generací, což je důsledek rychlých společenských změn a dynamického rozvoje informačních technologií. Tyto změny narušují kontinuitu a přirozené předávání hodnot, tradic a vzpomínek mezi generacemi. Právě tento pocit odlišnosti a odtržení od minulosti může být jedním z hlavních důvodů, proč se lidé obracejí k retrospektivním pohledům, vytvářejí pamětní místa nebo píší rodinné kroniky. Touha po uchování kolektivní i individuální paměti tak odráží nejen nostalgii, ale i potřebu pochopit kořeny vlastní identity v rychle se měnícím světě.⁷

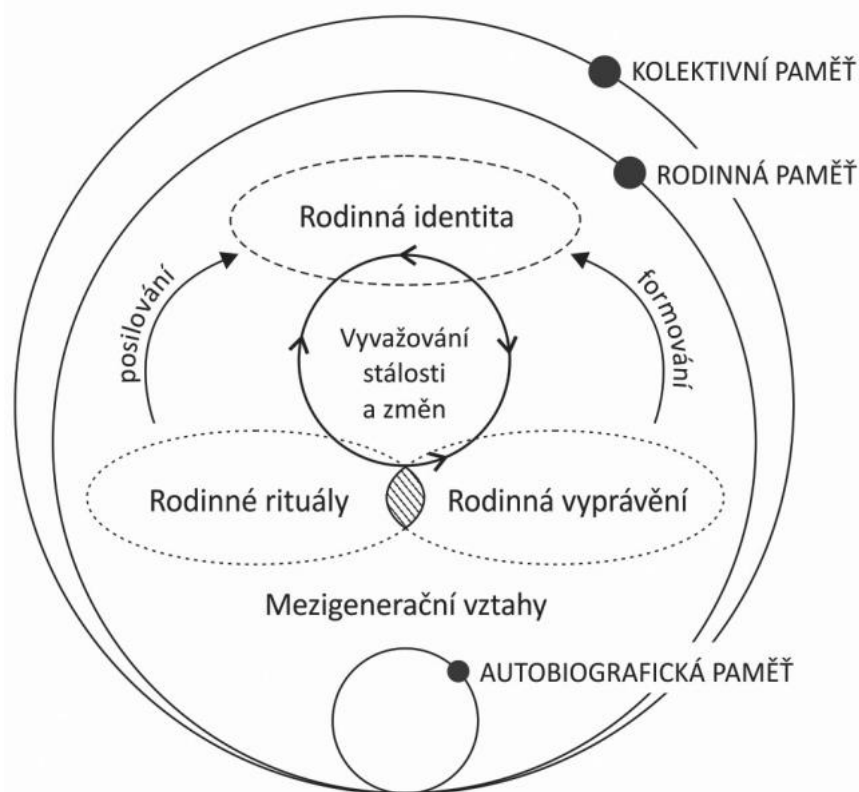
Pojem rodinné paměti je komplexní a stále poměrně málo probádaný, zejména v odborné psychologické literatuře. Dosavadní poznatky o tomto fenoménu vycházejí především z mezioborových studií, avšak jejich povaha je často fragmentární a nesystematická. Výzkum rodinné paměti doposud postrádá zastřešující teoretický rámec, který by pomohl tuto oblast jasně strukturovat a propojit ji s příbuznými koncepty v rámci širšího kontextu.

Na základě analýzy dostupné literatury byl navržen shrnující model kontextu rodinné paměti. Tento model si klade za cíl zmapovat klíčové pojmy a objasnit jejich vzájemné vazby (viz obr. 1). Jeho současná podoba představuje pracovní verzi, která je určena k dalšímu rozpracování a upřesňování.

⁵ OLICK, *Collective Memory*, 2008, s. 7–8.

⁶ STRAUB, *Psychology, narrative, and cultural memory: Past and present*, 2008, s. 215–228.

⁷ NORA, *Between memory and history: Les lieux de mémoire*, 1989, s. 7–25.

Obrázek 1 *Model kontextu rodinné paměti*⁸

Model, jak je tomu u každé teoretické konstrukce, zjednodušuje realitu, avšak právě toto zjednodušení umožňuje lepší orientaci v komplikované problematice rodinné paměti. V základním uspořádání modelu se nacházejí tři propojené oblasti: kolektivní paměť, rodinná paměť a autobiografická paměť. Tyto tři sféry se dotýkají a vzájemně ovlivňují, přičemž jejich společným znakem je konstrukční povaha. To znamená, že tyto formy paměti nezahrnují pouze fakta o minulosti, ale jsou formovány prostřednictvím komunikace, reflexe a reinterpretace v závislosti na potřebách konkrétního mnemonického společenství.

Zvolený model nabízí nejen rámec pro pochopení složitých vztahů mezi různými typy paměti, ale také nástroj k dalšímu rozvoji výzkumu této oblasti. Jeho cílem je přispět k hlubšímu porozumění procesů, které stojí za vytvářením, uchováváním a reinterpretací rodinných vzpomínek.⁹

⁸ SOBOTKOVÁ, *Rodinná paměť*

⁹ OLICK, *Collective Memory*, 2008, s. 7–8.

1.2 Funkce rodinných pamětí

Pro pochopení významu rodinné paměti je klíčové nejen zkoumat její obsah, ale také analyzovat její funkce a mechanismy. Podrobnou analýzu této problematiky provedla Muxelová (2012), která definovala tři základní funkce rodinné paměti s ohledem na její roli při formování osobní a rodinné identity: přenos, oživení a reflexi. Tyto funkce se vzájemně doplňují a společně přispívají k posílení vnitřní soudržnosti rodiny i k předávání hodnot mezi generacemi.

První z funkcí, přenos, označovaný také jako transmise, hraje zásadní roli v zachovávání kontinuity rodiny. Jedná se o proces, při kterém se z jedné generace na druhou předávají hodnoty, tradice a důležité rodinné příběhy, jež jsou považovány za klíčové pro zachování rodinné identity. Přenos umožňuje nejen uchovávat vzpomínky na minulé generace, ale také vytvářet pocit sounáležitosti a sdílené historie. Díky němu získávají mladší členové rodiny představu o tom, co rodinu jako celek definuje a jaké jsou její společné cíle a hodnoty.

Tento mechanismus přenosu má také významný vliv na individuální identitu jednotlivců v rámci rodinného systému. Skrze příběhy a tradice, které jsou sdíleny, členové rodiny získávají hlubší pochopení svých kořenů a místa v rámci širšího rodinného společenství. Tento proces však není pouze pasivním přejímáním minulosti – vzpomínky a hodnoty se často upravují tak, aby odpovídaly aktuálním potřebám rodiny nebo aby reflektovaly proměny společenského kontextu, ve kterém rodina existuje.

Přenos je rovněž zásadním nástrojem pro udržení stability rodinného systému v období změn. V situacích, kdy rodina čelí výzvám, může připomínání rodinných tradic nebo sdílení příběhů pomoci znovu potvrdit její hodnoty a posílit její odolnost. Tento aspekt přenosu zdůrazňuje, jak úzce je rodinná paměť spojena s procesy adaptace a přežití v měnících se společenských a kulturních podmínkách.

Rodinná paměť tedy nejen uchovává důležité prvky minulosti, ale současně vytváří prostor pro jejich reinterpretaci a přizpůsobení novým podmínkám. To jí umožňuje zůstat relevantní a funkční i v dynamickém prostředí, kde se měnící hodnoty a tradice mohou stát základem pro budoucí generace.¹⁰ Podle Scabiniové a Martaové (2006) nelze přenos rodinných hodnot zjednodušit na mechanické kopírování či prosté předávání. Jedná se o mnohem složitější

¹⁰ MUXEL, *The functions of familial memory and processes of identity*, 2012, s. 21–32.

proces, při němž dochází k transformaci a přizpůsobení hodnot tak, aby odpovídaly aktuálním potřebám rodiny. Tento dynamický charakter přenosu zohledňuje, že každá generace přistupuje k přijatým hodnotám jinak, přičemž je často reinterpretuje nebo přetváří na základě současného společenského a kulturního kontextu.

Důležitým faktorem, který ovlivňuje míru, do jaké mladší generace tyto hodnoty přijme a integruje do svého života, je kvalita vztahů mezi generacemi. Pokud jsou tyto vztahy založeny na důvěře, respektu a vzájemném pochopení, pravděpodobnost úspěšného přenosu hodnot se výrazně zvyšuje. Naopak konfliktní či odcizené vztahy mohou vést k odmítnutí rodinných tradic nebo dokonce k jejich ztrátě.

Další významnou funkcí rodinné paměti je oživení, které spočívá v přenášení minulosti do přítomnosti. Prostřednictvím sdílených příběhů, tradic či vzpomínek se rodinné události z minulosti stávají součástí současného života. Tento proces umožňuje členům rodiny nejen reflektovat své kořeny, ale také vytvářet pocit kontinuity a spojení s předchozími generacemi. Minulé zkušenosti tak nejsou pouhými statickými artefakty, ale aktivně ovlivňují současnost, ať už prostřednictvím učení, posilování identity nebo přenášení hodnot a lekcí, které mohou být i dnes relevantní.

Oživení rodinné paměti tak podporuje soudržnost a posiluje význam rodinného společenství, které si nejen uchovává svou historii, ale zároveň ji přetváří a začleňuje do svého aktuálního života. Tímto způsobem paměť nejen uchovává minulost, ale také aktivně formuje budoucnost.¹¹

Paměť nám umožňuje vybavit si různé obrazy, jako například vzpomínky na domov z dětství nebo oživit vzpomínky na blízké členy rodiny, kteří už nás opustili, ale v našich srdcích a myslích zůstávají napořád. Reflexivní funkce paměti spočívá v hodnocení minulosti, kdy vzpomínání slouží jako vědomý proces, který nám dává příležitost kriticky se podívat na uplynulé události a poučit se z nich. V této souvislosti Muxelová (2012) upozorňuje na to, že rodinná paměť není vždy pouze pozitivní, ale zahrnuje i ambivalentní či negativní vzpomínky. Přestože v dostupné literatuře o rodinné paměti se většinou mluví o její pozitivní stránce, zmínky o jejích "temných" aspektech jsou velmi vzácné.¹²

¹¹ SCABINI a MARTA, *Changing intergenerational relationship*, 2006, s. 81–98.

¹² MUXEL, *The functions of familial memory and processes of identity*, 2012, s. 21–32.

Většina autorů se shoduje na tom, že hlavní funkcí rodinné paměti je zejména propojení rodiny, nacházení a sdílení významu rodinných událostí, a tím posilování rodinné identity.¹³ V psychologické praxi je však stále zřetelnější, že by se měla věnovat větší pozornost i těm citlivým a problematickým tématům rodinné historie a způsobům, jakým jsou zapracovávána do rodinných příběhů. Sem mohou patřit například témata jako asistovaná reprodukce, potraty, zkušenosti s užíváním drog, psychické problémy některých členů rodiny a další složité aspekty rodinného života. Každá rodina má svou specifickou podobu rodinné paměti, která se vyvíjí a používá v závislosti na několika faktorech, jako je například fungování konkrétní rodiny, frekvence kontaktů mezi jednotlivými generacemi a zejména kvalita vzorců vztahů mezi generacemi. Velmi důležitý je také rozdíl mezi generacemi, a zda je starší generace dlouhověká, což může ovlivnit přenos rodinné paměti. Jednoznačný konsenzus panuje ohledně názoru, že rodinná paměť se přenáší především prostřednictvím vyprávění a příběhů, které tvoří základ rodinné identity.

1.3 Rodinné příběhy a identita

Rodinné příběhy jsou nejen nositeli, ale i základním substrátem rodinné paměti, a zároveň hrají klíčovou roli při formování jak osobní, tak rodinné identity. Tyto příběhy poskytují orientaci, hodnoty a stabilitu v neustále se měnícím světě, zároveň nabízí klíče k interpretaci dění kolem nás. Díky nim je možné nejen popsat prožité události, ale i uvědomit si jejich hlubší význam a začlenit je do širšího kontextu rodinných zkušeností. Členové rodiny přirozeně usilují o hledání smyslu v tom, co je v životě potkává, a rodinné příběhy jim v tomto procesu poskytují cenný rámec pro pochopení a reflexi těchto zkušeností.¹² Tento proces se neodehrává pouze během osobní reflexe, ale také prostřednictvím vyprávění, kdy se vzpomínky proměňují do trvalejších a sdílených paměťových schémat. Vyprávění tak nejen umožňuje uchovávat vzpomínky, ale také je formuje a dává jim strukturu, která je přístupná i dalším členům rodiny. Tímto způsobem se vytvářejí kolektivní paměťové nástroje, které pomáhají sdílet významné životní okamžiky a zkušenosti, a to nejen na individuální úrovni, ale i v rámci širšího rodinného kontextu.¹⁴

Důležitou funkcí vyprávění je také možnost vyjádřit emoce spojené s konkrétními událostmi, které utvářejí naši rodinnou historii. Rodinné příběhy se zaměřují především na události,

¹³ SHORE, *Making time for family: Schemas for long-term family memory*, 2009, s. 95–103.

¹⁴ FIVUSH, SALES, BOHANEK, *Meaning making in mothers' and children's narratives of emotional events*, 2008, s. 579–594.

které se zpětným pohledem ukazují jako významné – vypráví se o nebezpečích, ztrátách, překonávání výzev, ale také o překvapivých a radostných momentech. McAdams (2004) tyto specifické okolnosti vyprávění označuje jako „rodinnou narativní ekologii“. Termín „family stories“ (rodinné příběhy či rodinná vyprávění) podle něj pokrývá dva poněkud odlišné fenomény, které lze rozdělit do dvou hlavních kategorií. První skupinu tvoří příběhy vyprávěné členy rodiny v přítomnosti ostatních členů (told in families). Tyto příběhy obvykle slouží ke zvýšení rodinné soudržnosti, posílení rodinné identity, upevnění vztahů mezi generacemi a k podpoře zájmu o rodinnou historii. Druhou skupinou jsou příběhy vyprávěné o rodině (told about families), které nemusí být nutně vyprávěny přímo v rodinném kruhu. Tyto příběhy se více zaměřují na osobní identitu, kterou mohou posilovat, avšak v případě problémového fungování rodiny mohou také přispívat k jejímu zkomplikování a ztěžovat její pochopení. Obě kategorie rodinných příběhů hrají důležitou roli v utváření rodinné i individuální identity.¹⁵

V literatuře se zatím příliš často nezmiňuje, jakým způsobem podoba rodinných příběhů souvisí s fungováním rodiny. Je však jasné, že rodinná paměť je vysoce selektivní a příběhy, které rodina vypráví, jsou transformovány tak, aby nějakým způsobem odpovídaly jejím potřebám. Předpokládá se, že struktura moci v rodině a implicitní pravidla, která v ní panují, určují, která verze vzpomínek bude preferována, které příběhy budou vyprávěny a jak budou předávány dalším generacím. Tento proces ovlivňuje, jaké události se stávají součástí rodinné historie a jakým způsobem jsou interpretovány v rámci rodinného narativu.¹⁶

Členové rodiny při vyprávění hrají různé role, jako je role vypravěče, posluchače či kritika. Hlavními vypravěči bývají často příslušníci starší generace, protože vyprávění je spojeno s generativitou, tedy s předáváním zkušeností a hodnot. Dosavadní výzkumy naznačují, že častějšími vypravěči bývají ženy, především matky a babičky. Ženy v těchto příbězích často kladou důraz na emoce a vztahy mezi členy rodiny, zatímco muži se zaměřují spíše na úspěchy a dosažené výsledky. Tento rozdíl v přístupu k vyprávění může odrážet širší genderové rozdíly ve způsobech, jakými jsou v rodině předávány hodnoty a zkušenosti.¹⁷

Rodinná vyprávění plní tři klíčové role, které jsou zásadní pro pochopení jejich významu. Slouží jako **a) metodologický nástroj pro výzkum rodinné interakce**, protože umožňují

¹⁵ SHORE, *Making time for family: Schemas for long-term family memory*, 2009, s. 95–103.

¹⁶ MCADAMS, *Generativity and the narrative ecology of family life*, 2004, s. 235–257.

¹⁷ WEBSTER, BOHLMMEIJER, WESTERHOF *Mapping the future of reminiscence*, 2010, s. 527–564.

analyzovat různé aspekty rodinné komunikace, dynamiky vztahů a přenosu hodnot či vzorců chování mezi generacemi. Dále představují **b) prostředek výměny informací**, který napomáhá sdílení důležitých poznatků nejen mezi současnými členy rodiny, ale i mezi generacemi. Tím přispívají k uchování rodinné historie, tradic a praktických zkušeností. Současně fungují jako **c) prostředek vytváření rodinných významů (meaning making)**, kdy příběhy pomáhají formovat rodinnou i osobní identitu. Díky nim rodina vytváří rámec, který jednotlivcům umožňuje chápat vlastní místo v rodině, historii a světě.¹⁸

Rodinná identita patří mezi základní charakteristiky rodinných systémů, avšak vzhledem ke své komplexnosti je v literatuře zatím poměrně málo popsána. Jak už bylo zmíněno, úzce souvisí s rodinnou pamětí a rodinnými příběhy. Představuje subjektivní dimenzi rodinné jednoty, jedinečné kognitivní a emocionální „my“, které definuje danou rodinu. Rodinná identita zahrnuje vědomí časové kontinuity rodiny, a to i navzdory proměnám, které mohou nastávat jak v její struktuře, tak v jejím fungování. Tento aspekt pomáhá rodině udržet si pocit stability a propojenosti napříč generacemi i různými etapami života.¹⁹ Členové dobře fungující rodiny sdílejí prostřednictvím rodinné identity společný vztahový rámec, který jim umožňuje chápat a vysvětlovat vše, co rodinu potká. Aby však bylo možné najít a sdílet určitý význam rodinných událostí, musí předcházet efektivní komunikace a vzájemné vyjasňování. Pokud tato komunikace chybí, význam události nemůže být zpracován, pochopen ani sdílen, což může vést k tomu, že se událost stane potenciálním zdrojem nerovnováhy v rodinném systému. V této souvislosti hrají klíčovou roli rodinná vyprávění, která mají schopnost rodinnou identitu, jak udržovat, tak měnit. Rodinná identita, podobně jako osobní identita, je reflexivní a v průběhu času by se měla přirozeně vyvíjet tak, aby dokázala pojmut všechny změny, které v rodinném životě nastávají. Tento proces je nezbytný pro udržení stability a soudržnosti rodinného systému.²⁰

1.4 Kulturní, společenský a osobní význam uchovávání vzpomínek

Uchovávání vzpomínek má mimořádný význam, a to na kulturní, společenské i osobní úrovni. Na kulturní úrovni hraje zásadní roli v udržování společné identity, která se vytváří prostřednictvím sdílených vzpomínek, tradic a rituálů předávaných z generace na generaci. Tímto způsobem se posilují společné hodnoty, pravidla a povědomí o tom, co nás jako

¹⁸ FIVUSH, BOHANEK, ZAMAN, *Personal and intergenerational narratives in relation to adolescents' well-being*, 2011, s. 45–57.

¹⁹ PRATT, FIESE, *Family stories and the life course: Across time and generation*, 2004.

²⁰ SOBOTKOVÁ, *Psychologie rodiny*, 2012.

společenství spojuje. Jan Assmann ve své významné práci *Kultura a paměť* podtrhuje, že kulturní identita není pouze výsledkem společně uznávaných pravidel a hodnot, ale také hluboce zakořeněných vzpomínek na sdílenou minulost. Tato minulost se stává pevným základem, na němž kultura staví svou kontinuitu a svébytnost, a zároveň pomáhá jednotlivcům i celým skupinám nalézt své místo v širším historickém kontextu. Uchovávání a předávání těchto vzpomínek tedy nejen utváří kulturní identitu, ale také posiluje sounáležitost mezi lidmi a jejich propojení s minulostí.²¹

Na společenské úrovni hrají vzpomínky klíčovou roli při posilování soudržnosti skupin a komunit. Sdílené vzpomínky na významné události či osobnosti vytvářejí pocit propojení a vzájemného porozumění mezi členy společnosti. Pomníky a památníky zde působí jako mocné nástroje kolektivní paměti, které symbolicky připomínají klíčové momenty historie nebo významné osobnosti, jež formovaly společný osud. Tyto fyzické reprezentace paměti nejen uchovávají odkaz minulosti, ale zároveň podněcují dialog o hodnotách, které tyto události či osobnosti představují. Tímto způsobem podporují nejen společenskou soudržnost, ale i identitu komunit, které mohou v těchto vzpomínkách nalézt inspiraci, jednotu a smysl pro kontinuitu.²²

Na osobní úrovni je paměť naprosto zásadní pro formování sebepojetí a zachování kontinuity vlastní identity. Schopnost reflexe nad svou existencí, stejně jako schopnost uchovávat vzpomínky na předchozí zkušenosti, umožňuje jedinci nejen chápat, kým byl v minulosti, ale také si uvědomovat, jaké změny a vývoj v něm probíhaly. Tento proces uchovávání a zpracovávání vzpomínek umožňuje vytvářet pocit kontinuity v čase, což je klíčové pro zachování celistvosti a stability osobní identity. Bez paměti by bylo obtížné určit, jakým způsobem se vyvíjíme a jak naše minulost utváří naše současné rozhodnutí, chování a hodnoty. Paměť tak nejen spojuje naše minulé já s tím současným, ale dává nám také možnost plánovat budoucnost, čímž utváříme svou životní cestu a smysl.²³

Celkově tedy uchovávání vzpomínek hraje klíčovou roli v utváření a udržování kulturní identity, společenské soudržnosti a osobního sebepojetí.

²¹ BENNETT, WOLIN, MCAVITY, *Family identity, ritual and myth: A cultural perspective on life cycle transitions*, 1993, s. 211–234.

²² ASSMANN, *Kultura a paměť*, 2001.

²³ KOČOVSKÁ, *Obecná psychologie*, 2020.

2 HISTORIE A VÝVOJ RODINNÝCH PUBLIKACÍ (1925–2025)

2.1 Přehled vývoje uchovávání rodinných pamětí v desetiletých intervalech

Uchovávání rodinných pamětí prošlo v letech 1925 až 2025 výrazným vývojem, ovlivněným technologickým pokrokem, společenskými změnami a kulturními trendy. Následující přehled po desetiletích ilustruje, jak se metody zaznamenávání a uchovávání rodinných vzpomínek měnily v průběhu času.

2.1.1 1925–1935: Ručně psané deníky a dopisy

V období mezi dvěma světovými válkami, konkrétně v letech 1925 až 1935, hrály ručně psané dopisy a deníky klíčovou roli při uchovávání rodinné paměti. Tyto texty byly běžnou formou dokumentace, neboť technologie pro masovou výrobu fotografií či filmových záznamů nebyly v té době ještě běžně dostupné. Dopisy a deníky obsahovaly nejen podrobný popis každodenních událostí, ale často také reflektovaly osobní pohledy a emoce. To jim propůjčovalo značnou hloubku a umožňovalo čtenářům, včetně budoucích generací, získat lepší pochopení tehdejšího života a vztahů. Psané slovo mělo navíc schopnost vytvářet intimní propojení mezi pisatelem a příjemcem, čímž se stávalo nenahraditelným prostředkem pro uchování osobních i rodinných vzpomínek.

Deníky sloužily jako osobní záznamy každodenního života, reflexí a událostí. Jedinci si do nich zapisovali své myšlenky, pocity a zkušenosti, čímž vytvářeli cenný zdroj pro pochopení dobového kontextu a rodinných vztahů. Například deníky Albíny Dratvové, významné české vědkyně, poskytují hluboký vhled do jejího osobního života a myšlenkového světa v tomto období.²⁴

²⁴ HAVELKOVÁ, Ženy v české vědě za druhé světové války, 2011.

Obrázek 2 Deník 1921–1961: Scientific Diary, obálka knihy²⁵

Osobní korespondence byla dalším zásadním prostředkem pro uchovávání rodinných pamětí. Dopisy mezi rodinnými příslušníky, přáteli či partnery obsahovaly nejen informace o každodenních událostech, ale také hluboké emocionální výpovědi a reflexe. Výměna dopisů umožňovala udržovat a posilovat rodinné vazby, zejména v době, kdy fyzická vzdálenost bránila osobnímu setkání. Korespondence z tohoto období je často studována pro její schopnost osvětlit sociální a kulturní aspekty meziválečné společnosti.²⁶

Meziválečné období bylo charakterizováno významnými společenskými a politickými změnami. Ručně psané deníky a dopisy sloužily jako prostředek pro vyjádření osobních reakcí na tyto změny a pro zachycení rodinných tradic a hodnot. Uchovávání těchto písemností umožňovalo jednotlivcům a rodinám reflektovat svou identitu a místo ve společnosti. Například korespondence Milady Paulové, první československé profesorky historie, odhaluje její osobní a profesní život v meziválečném období a poskytuje cenné informace o postavení žen ve vědě a společnosti té doby.²⁷

²⁵ DATABÁZE KNIH, *Deník 1921–1961: Scientific Diary, obálka knihy*

²⁶ VLČKOVÁ, Osobní a profesní život Milady Paulové v meziválečném období, 2017.

²⁷ TAMTÉŽ

Celkově lze říci, že v letech 1925 až 1935 byly ručně psané deníky a dopisy klíčovými nástroji pro uchovávání rodinných pamětí. Tyto osobní písemnosti poskytují dnešním badatelům cenný vhled do každodenního života, myšlení a emocí lidí žijících v meziválečném období.

Obrázek 3 Krajané v USA a vznik ČSR, Ukázka dopisů²⁸

2.1.2 1935–1945: Rodinné kroniky a fotografie

Rodinné kroniky se staly jedním z klíčových prostředků uchovávání rodinných vzpomínek v období mezi lety 1935 a 1945. Tyto psané záznamy byly podrobné a obsahovaly informace o genealogii, rodinných příbězích, důležitých událostech i všedním životě. Kroniky často začínaly záznamy o předcích a postupně byly doplňovány o nové informace, čímž se stávaly

²⁸ VONDRÁŠEK a HANZLÍK, Krajané v USA a vznik ČSR v dokumentech a fotografiích

živým dokumentem rodinné historie. Psaly je často starší generace, která tak předávala své znalosti a zkušenosti mladším. Psaní kronik mělo v této době i terapeutický rozměr, protože pomáhalo lidem vyrovnat se s těžkostmi, které přineslo válečné období. V mnoha rodinách se tento zvyk uchoval jako tradice a kroniky byly považovány za cenný poklad, předávaný z generace na generaci.²⁹

S rozvojem fotografie a její větší dostupností se fotografická alba stala dalším významným prostředkem uchovávání rodinných vzpomínek. Rodiny zakládaly alba, do kterých pečlivě vkládaly fotografie z různých událostí – svatby, narozeniny, oslavy nebo i každodenní chvíle. Tyto fotografie měly nejen dokumentární hodnotu, ale také emocionální význam, protože připomínaly šťastné okamžiky i v době nejistoty a strachu. Fotografická alba byla často doplněna krátkými popisy nebo daty, což umožňovalo lépe se orientovat ve vzpomínkách. Tento způsob uchovávání vzpomínek byl také důležitý pro rodiny, které byly válkou rozděleny – fotografie pomáhaly udržovat pocit blízkosti a sounáležitosti, i když členové rodiny nebyli fyzicky spolu.³⁰

Druhá světová válka byla obdobím obrovských ztrát a změn, které zasáhly miliony rodin po celém světě. Uchovávání rodinných vzpomínek se stalo způsobem, jak čelit chaosu a udržet si alespoň část stability. Psaní rodinných kronik a zakládání fotografických alb umožnilo rodinám zaznamenávat nejen vlastní příběhy, ale také reflektovat události, které prožívaly. V této době byl důraz kladen nejen na uchovávání informací, ale také na sdílení emocí a hodnot, které pomáhaly rodinám překonat těžkosti. Takové záznamy měly hluboký význam i pro budoucí generace, protože jim umožnily lépe porozumět tomu, čím si jejich předci prošli.³¹

Jedním z příkladů je příběh rodiny Bártů, která v roce 1908 pořídila rodinnou fotografii. Tato fotografie se stala cenným artefaktem, který byl uchováván v rodinné kronice. Fotografie zachycovala všechny členy rodiny v jejich tehdejší životní prostředí a sloužila jako

²⁹ VAŠE GENY, *Rodová kronika – rodinná historie*[online]. 2025.

³⁰ NÁRODNÍ KRONIKA, *O fotografii mých předků z roku 1908* [online]. 2025.

³¹ VAŠE GENY, *Rodová kronika – rodinná historie*[online]. 2025.

připomínka jejich historie. Podobné fotografie byly v této době velmi ceněny, protože představovaly nejen vzpomínku, ale i důkaz rodinné soudržnosti.³²

Obrázek 4 Rodinná fotografie Bártů³³

Další příklad se týká praxe tvorby rodových kronik, které byly výsledkem spolupráce genealoga a členů rodiny. Tento proces zahrnoval nejen shromažďování faktických údajů, ale také vyprávění příběhů, které byly pro rodinu důležité. Kroniky tak nebyly jen suchým výčtem událostí, ale živým dokumentem, který zachycoval ducha doby a rodinné hodnoty.³⁴

Uchovávání rodinných pamětí v období 1935–1945 mělo i širší společenský význam. Tyto praktiky nejenže dokumentovaly individuální příběhy, ale zároveň reflektovaly dobové společenské a kulturní kontexty. Rodinné kroniky a fotografie tak sloužily nejen jako osobní vzpomínky, ale také jako zdroje informací pro budoucí historiky a výzkumníky, kteří chtěli lépe porozumět životu lidí v této době.³⁵

³² NÁRODNÍ KRONIKA, *O fotografii mých předků z roku 1908*, 2025.

³³ BÁRTA, Národní kronika, *O fotografii mých předků z roku 1908*

³⁴ VAŠE GENY, *Rodová kronika – Rodinná historie* [online]. 2025.

³⁵ GENEALOGICKÁ A HERALDICKÁ SPOLEČNOST V PRAZE, *Oficiální stránky Genealogické a heraldické společnosti* [online]. 2025.

2.1.3 1945–1955: Albumy a genealogické záznamy

Po druhé světové válce, v letech 1945 až 1955, se rodinná alba stala klíčovým nástrojem pro uchovávání vzpomínek na každodenní okamžiky i významné historické milníky. Fotografie z tohoto období často dokumentovaly radostné události, jako byly svatby, narození dětí či rodinné oslavy, a zároveň zachycovaly obnovu po válce, včetně oprav domů, návratu vojáků domů a vzniku nových rodinných podniků. Tato vizuální kronika života nejen spojovala minulost s přítomností, ale také sloužila jako cenný odkaz pro budoucí generace, poskytující osobní, kulturní a historický kontext.³⁶

Obrázek 5 *Rodinná svatební fotografie*
(zdroj vlastní)

Genealogie zažila v poválečné době velký rozmach. Lidé se snažili nejen zmapovat své rodinné kořeny, ale také vytvořit komplexní rodokmeny, které by zahrnovaly co nejvíce informací o předcích. Tento zájem byl podpořen jak technickým pokrokem v oblasti archivnictví, tak i obecnou potřebou znovu se spojit s minulostí po devastujících událostech

³⁶ ALEŠ ČENĚK, *Sto: Naše rodinné album*, 2025.

války. Vznikaly rodinné stromy, které detailně popisovaly vztahy mezi jednotlivými členy rodiny, jejich povolání, významné životní milníky a často i jejich osobní příběhy. Tyto záznamy měly význam nejen pro jednotlivé rodiny, ale také jako zdroj historických a demografických dat.³⁷

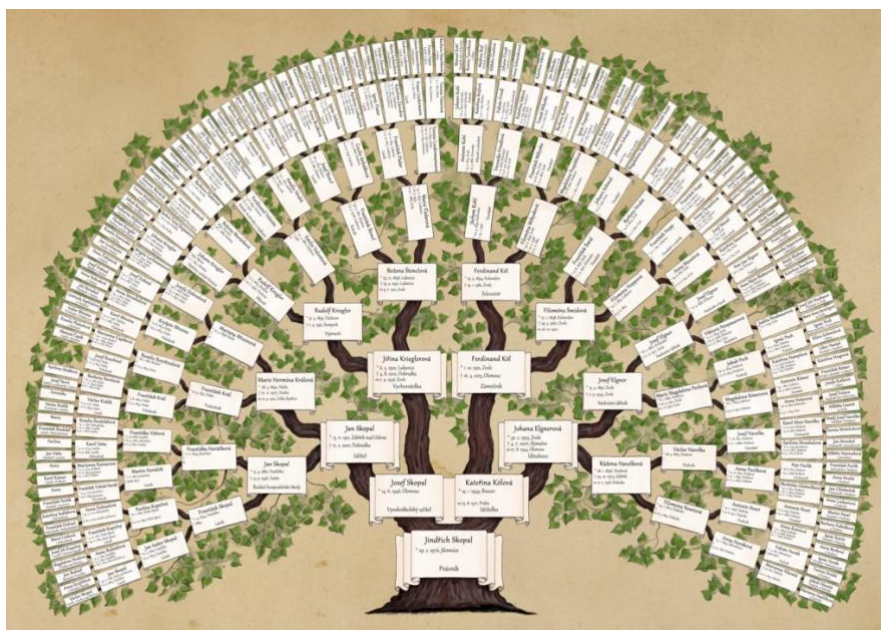
Období po druhé světové válce bylo charakteristické touhou po obnově a znovuoobjevení identity. Rodiny, které byly během války rozděleny nebo přišly o své členy, měly silnou potřebu uchovat vzpomínky na ty, kteří byli ztraceni. Fotografická alba a genealogické záznamy sloužily jako most mezi minulostí a budoucností, poskytovaly rodinám způsob, jak smířit svou historii s nadějí na nový začátek. Uchovávání těchto pamětí mělo rovněž terapeutický efekt – pomáhalo rodinám zpracovat trauma a najít nové způsoby, jak pokračovat dál.³⁸

V tomto období se také začala formovat tradice vytváření rodinných stromů. Tyto rodokmeny byly nejen symbolickým znázorněním rodinné struktury, ale také praktickým nástrojem pro uchovávání informací o rodinné historii. Rodinné stromy byly často zpracovávány ručně, ale s rostoucí dostupností psacích strojů a kopií dokumentů začaly vznikat i profesionálně vytvořené genealogické přehledy. Tento trend byl podpořen zejména ve Spojených státech a Evropě, kde docházelo k systematickému uchovávání archivních materiálů, což umožnilo přesnější mapování rodinných kořenů.³⁹

³⁷ VAŠE GENY, *Rodová kronika – Rodinná historie* [online]. 2025.

³⁸ PLUS ROZHLAS, *Rodinné album a propagátor fašismu: Příběh Jaroslava Kočího* [online]. 2015.

³⁹ FAMILYSEARCH, *FamilySearch.org* [online].

Obrázek 6 Ukázka rodinného stromu⁴⁰

Uchovávání rodinných pamětí v období mezi lety 1945 a 1955 mělo dalekosáhlý a velmi významný dopad nejen na osobní úroveň jednotlivých rodin, ale i na širší společenské a kulturní procesy. V této době se fotografická alba a genealogické záznamy staly nejen osobními paměťovými nástroji, ale také nedílnou součástí kulturní identity rodin. Tyto artefakty už neodrážely pouze individuální životní příběhy členů rodiny, ale staly se také nositeli kolektivních zkušeností, které byly formovány poválečnou obnovou.⁴¹

Mnoho rodin, které se po válce nacházely v situaci ztrát, rekonstrukcí a obnovy, využívalo právě tyto činnosti jako způsob, jak uchovávat a vyprávět své příběhy. Tato vyprávění nevyhnutelně zapadala do širšího kontextu historických událostí, jako byla poválečná obnova, znovuzrození komunit a národních struktur, a vyprávěly příběhy o přežití, nových začátcích, ale i o ztrátách.⁴²

Tímto způsobem rodiny nejen uchovávaly osobní vzpomínky, ale zároveň vytvářely silné propojení mezi těmito vzpomínkami a širší národní historií, čímž zajišťovaly kontinuitu historického vědomí i na osobní úrovni. Tento proces zajišťoval, že rodinné příběhy

⁴⁰ RODOKMEN, *Ukázka rodinného stromu*

⁴¹ DEJEPIS21, *Paměť – Projektová výuka* [online]. 2025.

⁴² Opera Historica, *Opera Historica 2011/01* [online]. 2011.

nepředstavovaly pouze vzpomínky na minulost, ale také nástroj pro pochopení a interpretaci současnosti a budoucnosti v širším kulturním a historickém rámci.⁴³

2.1.4 1955–1965: Magnetofonové nahrávky

V období mezi lety 1955 a 1965 přinesl nástup magnetofonových nahrávačů revoluci v uchovávání rodinné paměti. Rodiny začaly využívat možnost zaznamenávat nejen hudbu, ale i hlasové záznamy, které se staly cenným způsobem dokumentace. Magnetofony umožnily uchovat autentické hlasy členů rodiny, jejich vyprávění příběhů nebo sdílení vzpomínek. Tato nová forma uchovávání paměti byla obzvlášť významná, protože zachycovala intonaci, emoce a jedinečný tón hlasu, což tištěné slovo nebo fotografie nemohly nabídnout.

V padesátých letech minulého století došlo k rozvoji dostupné nahrávací techniky, která umožnila širší využití magnetofonů v domácnostech. Zatímco dříve byly nahrávací přístroje doménou profesionálních studií a rozhlasových stanic, v tomto období se magnetofony postupně stávaly součástí běžných rodin. Modely jako například legendární *Revox A77* nebo kompaktní přístroje od společností jako Philips a Grundig se těšily rostoucí popularitě.⁴⁴

Obrázek 7 Magnetofon Revox A77⁴⁵

⁴³ Opera Historica, *Opera Historica 2011/01* [online]. 2011.

⁴⁴ Národní technické muzeum, *Oficiální stránky Národního technického muzea* [online]. 2025.

⁴⁵ AUKRO.CZ, *Kotoučový magnetofon Revox A77*

Od 80. let se v Československu začaly využívat kazetové diktafony, které oproti starším kotoučovým magnetofonům nabízely větší přenosnost a snadnější manipulaci. Díky těmto technologiím se nahrávání stalo dostupnější a praktičtější, což podpořilo uchovávání nejen rodinných příběhů, ale i tradičních písní a dalších kulturních prvků. Tento trend se postupně rozšířil i do běžného rodinného života, kdy se magnetofonové pásky staly nedílnou součástí domácností.⁴⁶

Po druhé světové válce se v mnoha rodinách prohloubila potřeba uchovávat vzpomínky na zesnulé a na události, které je ovlivnily. Magnetofonové nahrávky umožnily zaznamenat svědectví pamětníků o válečných zkušenostech, což bylo považováno za cenné pro budoucí generace. Tyto nahrávky často obsahovaly osobní vyprávění, která přispívala k pochopení poválečného vývoje a pomáhala rodinám zpracovat prožité trauma.⁴⁷

V českém prostředí je význam uchovávání zvukových dokumentů zdůrazněn v článku *Zvukové dokumenty ve fondech paměťových institucí v kontextu digitalizace*, který byl publikován v časopise **Knihovna**. Tento článek se zabývá nezbytností ochrany a digitalizace zvukových záznamů, jež tvoří důležitou součást národního kulturního dědictví. Zvukové dokumenty jsou vnímány jako cenné svědectví doby, které přispívá k uchování kolektivní paměti i kulturní identity pro budoucí generace.⁴⁸

2.1.5 1965–1975: Barevné fotografie a diapozitivy

V období mezi lety 1965 a 1975 došlo k výraznému rozvoji barevné fotografie, která se stala dostupnější a běžnější součástí rodinných alb. Díky vylepšeným technologiím, jako byl film Kodachrome, mohly rodiny zachytit své zážitky v živých barvách. Tyto fotografie umožnily detailněji dokumentovat každodenní život, rodinné oslavy i cestování. Právě tento přechod na barevnou fotografii způsobil, že rodinné vzpomínky nabraly novou vizuální dimenzi, která výrazně zlepšila uchování emocí a atmosféry okamžiků.⁴⁹

Diapozitivy se staly oblíbeným formátem pro prezentaci rodinných vzpomínek. Tento formát umožňoval promítání obrazů na velkou plochu, čímž se rodinné příběhy stávaly interaktivnějšími a více společenskými. Domácí promítání diapozitivů bylo často spojeno

⁴⁶ Věda kolem nás, *Oficiální stránky projektu Věda kolem nás* [online]. 2025.

⁴⁷ AKTUÁLNĚ.CZ, *Český národ trpí komplexem špatného svědomí, říká Mikuláš Kroupa* [online]. 2025.

⁴⁸ KNIHOVNA A REVUE, *Zvukové dokumenty ve fondech paměťových institucí* [online]. 2017.

⁴⁹ NEWHALL, *The History of Photography: From 1839 to the Present*, 1982.

s rodinnými setkáními a oslavami, kdy jednotliví členové mohli sdílet své zážitky. Tento způsob uchování vzpomínek nabízel nejen vizuální záznam, ale také prostor pro vyprávění příběhů spojených s jednotlivými fotografiemi.⁵⁰

Barevné fotografie a diapozitivy přinesly nové možnosti pro personalizaci rodinných alb. Lidé začali experimentovat s kompozicí a barevným podáním, což vedlo k vytváření unikátních rodinných kolekcí. Uchování pamětí už nebylo jen o dokumentaci významných událostí, ale také o estetickém zachycení každodenního života. Tento trend ovlivnil i kulturní prostředí, kdy se fotografie stala nejen nástrojem uchování vzpomínek, ale i uměleckým vyjádřením.⁵¹

V této době se také začaly objevovat specializované služby pro zpracování barevných fotografií, které umožňovaly snadné vyvolání snímků ve vysoké kvalitě. Rodiny měly možnost nechat si vyvolat diapozitivy či fotografie v místních fotolaboratořích, což zjednodušilo celý proces a přispělo k masovému rozšíření této technologie. Díky tomu se stal proces uchovávání rodinných pamětí přístupnější širším vrstvám společnosti.⁵²

S rozvojem barevných fotografií a diapozitivů se začalo diskutovat o otázkách dlouhodobého uchovávání těchto médií. Zatímco černobílé fotografie měly delší životnost, barevné snímky byly náchylnější k vyblednutí a degradaci. To vedlo k výzkumu materiálů a technologií, které by zajistily větší stabilitu barevného obrazu a umožnily uchování vzpomínek pro budoucí generace.⁵³

⁵⁰ SONTAG, *On Photography*, 1977.

⁵¹ HIRSCH, *Seizing the Light: A History of Photography*, 2000.

⁵² ROSENBLUM, *A World History of Photography*, 2007.

⁵³ GRUNDBERG, *Crisis of the Real: Writings on Photography Since 1974*, 1999.

Obrázek 8 Ukázka svatební barevné fotografie
(zdroj vlastní)

2.1.6 1975–1985: Videozáznamy

Období mezi lety 1975 a 1985 přineslo do rodinných pamětí revoluci díky příchodu domácího videa. Zavedení videorekordérů, jako byl VHS (Video Home System), umožnilo rodinám nahrávat a uchovávat pohyblivé obrazy a zvuky. To znamenalo zásadní zlom ve způsobu, jakým se zaznamenávaly důležité okamžiky, protože video přineslo dynamiku, která fotografii chyběla. Na rodinných záznamech se tak začaly objevovat narozeniny, dovolené a další významné události, včetně každodenních okamžiků, které by jinak nebyly dokumentovány.⁵⁴

V polovině 70. let se začaly vyrábět přenosné videokamery, jako například Sony Betamax, které byly sice drahé, ale postupně dostupnější. Tento technologický pokrok přispěl k tomu, že videozáznamy nebyly již doménou profesionálů, ale i běžných rodin. Ty začaly zaznamenávat nejen slavnostní okamžiky, ale i každodenní činnosti, čímž si vytvářely komplexní obraz svého života. Videozáznamy z této éry nyní slouží jako důležité dokumenty pro uchování autentických rodinných pamětí.⁵⁵

⁵⁴ GITELMAN, *Always Already New: Media, History, and the Data of Culture*, 2008.

⁵⁵ NEWHALL, Beaumont. The history of photography. *The Museum of Modern Art*, 1982.

Některé modely Sony z let 1985-1993

Obrázek 9 Ukázka videokamer značky Sony⁵⁶

Videokamery umožnily zachytit nejen obraz a zvuk, ale také emoce, které byly v dané chvíli přítomné. Například první kroky dítěte, oslavy svateb nebo jiné významné události nabývaly nového významu, protože zaznamenávaly skutečnou atmosféru daného okamžiku. Tyto záznamy byly později přehrávány a sdíleny mezi členy rodiny, čímž posilovaly kolektivní rodinnou paměť a vytvářely pevnější pouta mezi generacemi.⁵⁷

V 80. letech se videozáznamy staly součástí běžného rodinného života. Rodiny si vytvářely „videoarchivy“ svých pamětí, které pravidelně přehrávaly. Tento rituál společného sledování videozáznamů nejen že připomínal staré časy, ale často také propojoval různé generace rodiny, protože záznamy se předávaly jako cenný odkaz. Tyto aktivity měly i terapeutický význam, protože sdílené vzpomínky mohly posilovat rodinnou soudržnost.⁵⁸

Záznamy z tohoto období se často uchovávaly na kazetách, jejichž životnost však byla omezená. Rodiny čelily problému s jejich uchováním a postupně hledaly způsoby, jak tyto záznamy digitalizovat. Uchování těchto záznamů se stalo důležitou otázkou nejen pro jednotlivé domácnosti, ale i pro historiky, kteří v nich viděli důležitý zdroj dokumentace

⁵⁶ VIDEOKAMERY.CZ, *Ukázka videokamer značky Sony*, Petr Jelínek, 2005.

⁵⁷ KUHN, Annette. *Family secrets: Acts of memory and imagination*. Verso, 2002.

⁵⁸ MORAN, J. *Interdisciplinarity* Routledge [online]. 2002.

každodenního života. Rodinné videozáznamy se tak staly nejen osobními památkami, ale i součástí širší kulturní historie.⁵⁹

2.1.7 1985–1995: Digitální fotografie a první počítače

V období 80. a 90. let zažila technologie digitální fotografie své první významné kroky. Zatímco analogová fotografie byla stále dominantní, objevily se první digitální fotoaparáty, jako například Fuji DS-1P (1988), který byl prvním komerčním přístrojem s digitálním uložením obrazu. Digitální fotografie umožnila snazší zachycení rodinných okamžiků, aniž by bylo nutné čekat na vyvolání filmu. Tato novinka otevřela cestu k rychlejšímu a efektivnějšímu ukládání rodinných pamětí, i když kvalita snímků zatím zaostávala za tradičními fotografiemi. Přesto rodiny objevovaly nové možnosti, jak uchovat vzpomínky, a mnohdy experimentovaly s touto moderní technologií.⁶⁰

S rozmachem osobních počítačů v 80. letech se rodiny poprvé setkaly s možností digitálně uchovávat své vzpomínky. Programy jako Microsoft Paint či první verze Adobe Photoshopu (1988) umožňovaly základní úpravy digitálních fotografií, což znamenalo revoluci v přístupu k rodinným pamětem. Počítače se začaly využívat nejen k ukládání fotografií, ale také jako platforma pro rodinné kroniky a zápisky. Uchovávání vzpomínek v digitální podobě přineslo výhody, jako je snadná kopie a distribuce mezi rodinnými členy, což posilovalo propojení mezi generacemi.

Koncem 80. let a v průběhu 90. let se rozšířila praxe vytváření digitálních alb, která rodinám umožnila organizovat své vzpomínky na počítači. Softwarové aplikace, jako byly Apple iPhoto nebo jednoduché prezentace v PowerPointu, poskytovaly možnost tematického uspořádání fotografií. Rodinné příběhy tak mohly být vyprávěny v nových formátech, včetně digitálních prezentací, které byly často doprovázeny hudbou. Tento způsob uchovávání vzpomínek reflektoval technologický pokrok a přístup k moderním nástrojům.⁶¹ V tomto období začaly rodiny experimentovat s ukládáním fotografií a videí na diskety, což

⁵⁹ ASSMANN, Jan. *Cultural memory and early civilization: Writing, remembrance, and political imagination*. Cambridge University Press, 2011.

⁶⁰ NEWALL, Beaumont. *The History of Photography: From 1839 to the Present*. New York Museum of Modern Art, 1982.

⁶¹ MITCHELL, William J. *The reconfigured eye: Visual truth in the post-photographic era*. MIT Press, 1994.

byla tehdy moderní metoda uchovávání dat. Přestože kapacita disket byla omezená, jejich použití bylo symbolem pokroku. První rodinné počítače, jako například Commodore 64 nebo IBM PC, se často staly centrem rodinného života, kde se fotografie uchovávaly a sdílely. Digitální archivace rodinných pamětí se však potýkala s výzvami, jako byla krátká životnost disket či jejich náchylnost k poškození.⁶²

Technologický pokrok v oblasti digitálních fotografií a počítačů proměnil způsob, jakým si rodiny uchovávaly a sdílely své vzpomínky. V 90. letech vznikly první online služby, které umožňovaly sdílení fotografií, což odstartovalo nový způsob interakce mezi rodinnými příslušníky na dálku. Tento vývoj připravil půdu pro budoucí platformy, jako je Facebook, které se později staly klíčovými nástroji pro uchování a sdílení rodinných pamětí.⁶³

Obrázek 10 První počítač Commodore VIC-20⁶⁴

2.1.8 1995–2005: Online sdílení a první sociální sítě

V letech 1995–2005 došlo k zásadnímu posunu v uchovávání a sdílení rodinných pamětí díky vzniku online platforem a prvních sociálních sítí. Internet se stal dostupnějším a umožnil lidem sdílet digitální obsah, jako jsou fotografie a videa, prostřednictvím e-mailů a nově vznikajících webových stránek. Platformy jako *Yahoo! Groups* nebo *Geocities* poskytovaly prostor pro sdílení rodinných příběhů, fotek a vzpomínek v novém virtuálním

⁶² KELBY, Scott. *The digital photography book*. Rocky Nook, Inc., 2020.

⁶³ MANOVICH, Lev. *The language of new media*. MIT press, 2002.

⁶⁴ IDNES.CZ, *První počítač Commodore VIC-20*, Jakub Dvořák, 2021.

prostředí. Tento přístup transformoval způsob, jakým byly rodinné paměti zaznamenávány a uchovávány, a poprvé umožnil jejich okamžitou distribuci širokému okruhu příjemců.⁶⁵

Rok 2003 byl přelomový s nástupem prvních sociálních sítí, jako je MySpace. Tyto platformy měly zásadní vliv na rodinné paměti, protože uživatelé mohli vytvářet osobní profily, sdílet fotografie, psát blogy nebo nahrávat rodinná videa. Sociální sítě poskytl nové nástroje pro propojení jednotlivců, kteří mohli sdílet své vzpomínky napříč geografickými vzdálenostmi, čímž došlo k propojení rodin po celém světě. Rodinné paměti již nebyly omezeny na fyzické alba, ale přesunuly se do digitální sféry, která jim poskytovala větší flexibilitu a dosah.⁶⁶

Obrázek 11 Ukázka profilu sociální sítě MySpace⁶⁷

S rozvojem online platform se také začaly měnit způsoby, jakými rodiny uchovávaly své paměti. Namísto fyzických archivů a tradičních alb začala vznikat virtuální fotoalba, která umožňovala ukládat a třídit vzpomínky digitálně. Portály jako *Flickr* (založený v roce 2004) poskytovaly prostor pro ukládání a organizaci rodinných fotografií, přičemž uživatelé mohli

⁶⁵ WELLMAN, Barry; HAYTHORNTHWAITE, Caroline (ed.). *The Internet in everyday life*. John Wiley & Sons, 2008.

⁶⁶ BOYD, Danah M.; ELLISON, Nicole B. Social network sites: definition, history, and scholarship. *IEEE engineering management review*, 2010, 38.3: 16-31.

⁶⁷ MEDIUM.COM, *Ukázka profilu sociální sítě MySpace*, 2022.

přidávat popisky, značky a sdílet obrázky s vybraným publikem. Tato možnost pomohla nejen v uchování, ale také v zajištění snadného vyhledávání a třídění vzpomínek.⁶⁸

První sociální sítě nejen uchovávaly rodinné paměti, ale také je začaly aktivně formovat. Lidé přizpůsobovali své příběhy a vizuální obsah tak, aby vyhovovaly očekáváním online publika, což vedlo ke specifickému způsobu konstruování rodinných vzpomínek. Rodiny tak vytvářely „digitální identity“, které se často odchylovaly od reality, a zdůrazňovaly ideální obrazy a šťastné okamžiky. Tímto způsobem se paměti stávaly spíše kurátorovaným obsahem než autentickými záznamy minulosti.⁶⁹

Rozmach internetových technologií a prvních sociálních sítí otevřel nové možnosti pro archivaci rodinných pamětí, ale také přinesl nové výzvy. Jednou z nich byla otázka bezpečnosti a ochrany soukromí. Sdílení citlivých rodinných fotografií nebo informací na veřejných platformách vystavovalo uživatele riziku zneužití jejich dat. Tento aspekt vyvolal debaty o etice online sdílení a přiměl technologické společnosti zavádět nové bezpečnostní mechanismy, které měly ochránit osobní vzpomínky uživatelů.⁷⁰

2.1.9 2005–2015: Sociální sítě a cloudové úložiště

Období 2005–2015 přineslo významný rozvoj sociálních sítí, jako jsou Facebook, Twitter a Instagram, které se staly hlavními platformami pro sdílení rodinných pamětí. Facebook, založený v roce 2004, rychle rozšířil svůj vliv a v následujících letech se stal běžným prostředkem pro sdílení fotografií, videí a příběhů. Tyto sítě umožňovaly uživatelům uchovávat a sdílet vzpomínky v reálném čase, přičemž každá rodinná událost mohla být okamžitě publikována pro široké publikum. Díky funkcím jako označování míst a osob dostalo uchovávání pamětí nový rozměr v propojení mezi jednotlivci a jejich vzpomínkami.⁷¹

Současně s tím se začalo rozvíjet cloudové úložiště, které umožnilo bezpečné ukládání velkého množství dat na vzdálené servery. Platformy jako Google Drive, Dropbox nebo

⁶⁸ VAN DIJCK, José. Digital photography: communication, identity, memory. *Visual communication*, 2008, 7.1: 57-76.

⁶⁹ TURKLE, Sherry. *The second self: Computers and the human spirit*. Mit Press, 2005.

⁷⁰ CASTELLS, Manuel. *The Internet galaxy: Reflections on the Internet, business, and society*. Oxford University Press, 2002.

⁷¹ VAN DIJCK, Jose. *The Culture of Connectivity: A Critical History of Social Media*. Oxford University Press, 2013.

Apple iCloud nabízely uživatelům možnost organizovat a sdílet rodinné fotografie, videa a dokumenty s vysokou dostupností. Cloudová technologie byla revoluční zejména v tom, že eliminovala riziko ztráty dat způsobené selháním fyzických zařízení, jako jsou pevné disky nebo paměťové karty. To poskytovalo rodinám větší jistotu při archivaci a přenosu svých pamětí.⁷²

Sociální sítě a cloudová úložiště spolu navíc vytvořily synergii, která výrazně ovlivnila způsob, jakým rodiny sdílely své vzpomínky. Fotografie a videa nahrané do cloudu mohly být snadno integrovány na sociální sítě, což usnadnilo jejich šíření mezi širší okruh přátel a rodinných příslušníků. Tyto technologie zároveň nabídky možnost vytvářet sdílené rodinné složky, kde mohli jednotliví členové přidávat své příspěvky a vytvářet tak společné digitální archivy. Tento přístup umožnil kolektivní uchovávání vzpomínek a podnítil novou dynamiku v rámci rodinné komunikace.⁷³

Jednou z klíčových výhod tohoto období bylo i zdokonalení technologií pro vyhledávání a třídění dat. Pokročilé algoritmy v sociálních sítích i cloudových úložištích umožnily organizaci rodinných pamětí podle času, místa nebo osob. To vedlo ke vzniku personalizovaných funkcí, jako je připomínání výročí nebo vytváření digitálních alb na základě analýzy obsahu. Tyto inovace výrazně přispěly k uchovávání a znovuprožívání rodinných vzpomínek.⁷⁴

I přes všechny výhody přinesl tento technologický pokrok nové výzvy, zejména v oblasti bezpečnosti dat a ochrany soukromí. Sdílení osobních fotografií a videí na veřejných platformách vystavilo uživatele potenciálním rizikům, jako je neoprávněný přístup k jejich obsahu. Tato období proto zároveň znamenala rozvoj právní a etické debaty o správě digitálních vzpomínek a zavedení ochranných mechanismů, jako je šifrování dat a nastavení soukromí.⁷⁵

⁷² RADWAN, Tarek; AZER, Marianne A.; ABDELBAKI, Nashwa. Cloud computing security: challenges and future trends. *International Journal of Computer Applications in Technology*, 2017, 55.2: 158-172.

⁷³ GARDE-HANSEN, Joanne; HOSKINS, Andrew; READING, Anna (ed.). *Save as... digital memories*. Springer, 2009.

⁷⁴ MAYER-SCHÖNBERGER, Viktor; CUKIER, Kenneth. *Big data: A revolution that will transform how we live, work, and think*. Houghton Mifflin Harcourt, 2013.

⁷⁵ SOLOVE, Daniel J. *Understanding privacy*. Harvard university press, 2010.

2.1.10 2015–2025: Digitalizace a interaktivní publikace

V posledním desetiletí došlo k dalšímu posunu v digitalizaci rodinných pamětí, a to především díky integraci nových technologií, jako jsou chytré telefony, umělá inteligence a rozšířená realita. Tyto inovace umožnily rodinám snadno digitalizovat staré fotografie, dopisy nebo videa a převést je do digitálních archivů. Současně došlo ke zvýšení kvality skenování a využití pokročilých algoritmů, které dokázaly obnovit ztracené detaily na starších záznamech. Digitalizace se stala běžnou součástí zachovávání pamětí, přičemž klíčovým cílem bylo zachovat je v přístupné a trvanlivé podobě.

Interaktivní publikace přinesly další rozměr do rodinných vzpomínek. Digitální knihy a online platformy umožnily vytvářet dynamické archivy, kde rodiny mohly kombinovat text, fotografie, videa a zvukové záznamy. QR kódy a technologie rozšířené reality nabízely možnost propojit fyzické předměty s digitálním obsahem, což zprostředkovávalo bohatší zážitky při prohlížení rodinných alb nebo knih. Takové publikace mohly obsahovat například interaktivní mapy rodinných cest nebo videa zachycená během důležitých událostí.⁷⁶

Tento trend byl podpořen vznikem specializovaných aplikací a nástrojů, které uživatelům usnadňovaly tvorbu personalizovaných vzpomínkových projektů. Mezi oblíbené platformy patří StoryCorps nebo aplikace jako MyHeritage a FamilySearch, které propojují genealogický výzkum s interaktivními nástroji pro uchování rodinných příběhů. Tato řešení se zaměřují na uchování kulturního dědictví a podporu mezigenerační komunikace.⁷⁷

Digitální technologie také umožnily lepší sdílení rodinných pamětí na dálku, což bylo obzvláště důležité během pandemie COVID-19. Rodiny mohly díky platformám jako Zoom, Google Meet a sociálním sítím pořádat virtuální setkání, při kterých sdílely fotografie, příběhy nebo dokonce společně tvořily digitální publikace. Tyto technologie se staly mostem mezi generacemi a usnadnily sdílení i uchovávání rodinných vzpomínek.

Do popředí se dostala i etická otázka digitálního uchovávání pamětí, zejména ve vztahu k dlouhodobé udržitelnosti a správě dat. Rodiny si začaly klást otázky o tom, jak uchovat vzpomínky v digitální podobě, aby zůstaly přístupné i pro budoucí generace. To vedlo ke

⁷⁶ WALKER RETTBERG, Jill. *Seeing ourselves through technology: How we use selfies, blogs and wearable devices to see and shape ourselves*. Springer Nature, 2014.

⁷⁷ FARGE, Arlette. *The Allure of the Archives*. Yale University Press, 2013.

vzniku iniciativ, které se zaměřují na vytvoření standardů pro digitální archivaci a zabezpečení osobních dat.⁷⁸

2.2 Moderní technologie a uchovávání pamětí v současnosti

2.2.1 Zprostředkované vzpomínky v digitálním věku

Mnoho lidí si uchovává své vzpomínky ve formě sbírek různých předmětů, jako jsou fotografie, alba, dopisy, deníky nebo poznámky. Tyto sbírky často přecházejí do digitální podoby, například ve formě nahrávek nebo digitalizovaných fotografií, čímž vznikají tzv. „zprostředkované vzpomínky“. Tyto vzpomínky nejen dokumentují minulost, ale také zprostředkovávají vztahy mezi jednotlivci i skupinami, jako jsou rodiny či přátelé, a jejich vznik podporují moderní média, od fotoaparátů až po počítače. Zprostředkované vzpomínky mají význam nejen na osobní úrovni, kdy formují autobiografickou identitu jednotlivce, ale také na kulturní úrovni, kde odrážejí dané historické období. Tato praxe zvedá otázky ohledně vztahu mezi individuálními vzpomínkami a kolektivní pamětí, kdy osobní sbírky často slouží jako stavební kameny kolektivní historie.⁷⁹

V posledních letech kulturní teoretici zaznamenali nevratný trend nazývaný „zprostředkování paměti“. Tento koncept odkazuje na skutečnost, že média a paměť jsou čím dál více propojeny a ztrácejí mezi sebou jasné hranice. I když je tento pojem důležitý, obsahuje také několik vnitřních rozporů. Některé teorie zdůrazňují úzký vztah mezi pamětí a médii, avšak tato spojitost je často založena na falešných binárních opozicích. Například je tendence považovat paměť za interní, fyziologickou schopnost člověka, zatímco média jsou vnímána jako externí nástroje, které tuto schopnost doplňují. Dále je patrné oddělení mezi „reálnou“ (tělesnou) a „umělou“ (technologickou) pamětí. Média jsou navíc často kategorizována buď podle jejich soukromého využití, nebo podle jejich role ve veřejném prostoru, kde fungují jako zprostředkovatelé osobní či kolektivní paměti.⁸⁰

Diskuze o vlivu masových médií na kolektivní paměť často odhalují podobné duality. Jedním z problémů je tendence chápat paměť v nejednoznačných pojmech médií – buď jako nástroje k uchovávání minulosti, nebo jako archivní zdroj. Francouzský historik Pierre Nora například poukazuje na to, jak masová média výrazně ovlivňují naše chápání historie.

⁷⁸ SCHROEDER, Ralph; BRÜGGER, Niels. *The Web as History: Using Web Archives to Understand the Past and the Present*. UCL Press, 2017.

⁷⁹ VAN DIJCK, José. *Mediated memories in the digital age*. Stanford University Press, 2007, s. 2

⁸⁰ VAN DIJCK, José. *Mediated memories in the digital age*. Stanford University Press, 2007, s. 15

Kolektivní paměť je vnímána jako obrovské úložiště, archiv či knihovna. Oproti tomu Jacques Le Goff varuje, že mediální reprezentace minulosti slouží jako filtr, který minulost uměle uspořádává a přetváří, spíše než aby ji objektivně zaznamenával. Média tak představují jak prostředek pro uchovávání vzpomínek, tak nástroj pro jejich produkci, často modelovaný podle představy o schopnosti lidského mozku uchovávat zážitky a dojmy.⁸¹

Tento pohled na média jako náhradu lidské paměti podporují i myšlenky historika Raphaela Samuela, který tvrdí, že uchovávání paměti je čím dál více přenášeno na elektronická média. Tato změna však vyvolává obavy ohledně manipulace s minulostí a důvěryhodnosti jejího zachycení. Média jsou na jedné straně vnímána jako pomocníci lidské paměti, kteří uvolňují mozek od zbytečných úkolů a vytvářejí prostor pro kreativitu. Na druhé straně však mohou paměť narušovat a ohrožovat její autenticitu. Tento paradox spočívá v současném vnímání médií jako nenahraditelných, ale zároveň rizikových nástrojů pro uchovávání paměti, což vyvolává otázky ohledně jejich vlivu na rozdělení mezi paměť a její mediální interpretaci.⁸²

2.2.2 Sociální sítě jako digitální paměťové archivy

Vzpomínání na osobní zážitky, označované jako autobiografická paměť, již není čistě individuální záležitostí. Lidé často sdílejí své vzpomínky z různých důvodů, například aby vyjádřili svůj názor, pobavili ostatní, zavzpomínali na minulost nebo poskytli či získali radu. Sdílení vzpomínek ve společnosti se tak stalo klíčovým prvkem autobiografické paměti, odrážejícím základní lidskou potřebu vyprávět příběhy.⁸³ Tento proces sdílení vzpomínek rozšiřuje sociální dimenzi autobiografické paměti, což následně ovlivňuje její organizaci a obsah.⁸⁴ Internet a sociální média v dnešní době významně posílily možnosti sdílení vzpomínek. Lidé mohou sdílet své zážitky prakticky kdekoli, kdykoli a s kýmkoli, a to tak často, jak chtějí. Tento způsob sdílení a uchovávání vzpomínek přinesl v oblasti paměti a komunikace zásadní změnu, která nemá v historii obdoby.⁸⁵

⁸¹ VAN DIJCK, José. *Mediated memories in the digital age*. Stanford University Press, 2007, s. 16

⁸² TAMTÉŽ

⁸³ FIVUSH, Robyn. Sociocultural developmental approaches to autobiographical memory. *Applied Cognitive Psychology* [online]. 2019, 33.4: 489-497.

⁸⁴ SOW, Farrah; DIJKSTRA, Katinka; JANSSEN, Steve MJ. Developments in the functions of autobiographical memory: An advanced review. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Cognitive Science*[online]. 2023, 14.3: e1625.

⁸⁵ WANG, HOSKINS, *The Remaking of Memory in the Age of the Internet and Social Media*, 2024.

I když je paměť produktem mysli a mozku, a tudíž inherentně soukromá a osobní, funguje zároveň jako otevřený systém, který je prostoupen kulturními kontexty a formován dynamickými kulturními vlivy. Internet a sociální média jako klíčové kulturní síly naší doby zásadně změnily způsob, jakým přijímáme, sdílíme a uchováváme informace.⁸⁶

2.2.3 AI a paměti

Současný vývoj generativní umělé inteligence (AI) a s ní spojených technologií a služeb přináší zásadní změny v tom, jak je realita utvářena na pomezí mezi lidmi a počítači. Velké jazykové modely (LLMs) získávají obrovské množství dat z veřejně dostupného internetu, což umožňuje nové způsoby reprezentace a reinterpretace minulosti, jak na individuální, tak společenské úrovni. Generativní AI zároveň přetváří samotnou podstatu paměti a její funkci – odstraňuje ji z výlučné lidské sféry vlivu a kontroly, ale zároveň nabízí nové možnosti vyjádření, kreativity, komunikace a zvládání zapomínání.

Je představen koncept „třetí cesty paměti“, která zdůrazňuje, jak propojení mezi lidmi a stroji současně posiluje i ohrožuje lidskou schopnost vytvářet a přetvářet individuální a kolektivní vzpomínky. Tato cesta zahrnuje růst autonomních AI agentů, kteří mají neomezený potenciál manipulovat s minulostí – vytvářet, přepracovávat a reinterpretovat vzpomínky bez lidského souhlasu či kontroly.

Zaměření je na dva klíčové aspekty generativní AI: za prvé, tato technologie „odpoutává“ minulost od přítomnosti a produkuje verze minulosti, které nikdy nebyly skutečně prožity nebo zapamatovány; a za druhé, zavádí koncept „konverzační minulosti“ skrze dialogickou konstrukci paměti v přítomném okamžiku. Tyto změny činí stále obtížnější rozpoznat lidský vliv na minulost a její propojení s přítomností, čímž se lidská schopnost ovlivňovat procesy vzpomínání a zapomínání dostává pod rostoucí tlak.

Nástup chatbotu ChatGPT od společnosti OpenAI v roce 2022, stejně jako nedávný rychlý vývoj a dostupnost generativní umělé inteligence (AI) a s ní spojených technologií a služeb, přináší nové pole boje mezi lidmi a počítači o podobu reality.

Dekáda 2020 je charakterizována propojením obrovského výpočetního výkonu s největším "úložištěm paměti" v historii. Digitální účast miliard lidí – vytváření, sdílení

⁸⁶ TAMTÉŽ

a zpřístupňování dat a informací o osobních i veřejných identitách a zkušenostech – vytvořila ohromující „stínový archiv“ nás všech. Tento stínový archiv čekal na technologii, která by jej mohla zpřístupnit, dát mu význam a využít jej v planetárním měřítku. Tato chvíle nyní nastala, a touto technologií je generativní umělá inteligence.

Chatboti jsou počítačové programy, které reagují na podněty uživatelů lidsky působícími odpověďmi, jako by se jednalo o skutečný rozhovor. Tento proces vytváření obsahu v přítomném okamžiku na základě dříve napsaných, vyřčených, prožitých či zaznamenaných zkušeností připomíná obecně přijímané chápání fungování lidské paměti. V oblasti studia paměti je tato vnímána spíše jako aktivní proces než statická či neměnná entita – minulost je při vybavování neustále rekonstruována v současnosti. To, co si pamatujeme, nepředstavuje přesnou stopu minulosti, ale spíše její reinterpretaci, přetvoření či novou představu, která je významně ovlivněna kontextem, v němž k vybavení dochází.⁸⁷

⁸⁷ CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS, *AI and Memory* [online]. 2023.

3 INSPIRACE A ANALÝZA

3.1 Mařka

Autorská kniha *Mařka* od Adély Marie Jirků je hluboce osobním a vizuálně jedinečným dokumentárním počinem, který propojuje vzpomínky, výtvarné umění a regionální jazyk do jednoho autentického celku. Kniha vznikala s dlouhodobým výtvarným záměrem po dobu šestnácti let a stala se nejen silným emocionálním vyprávěním o dětství, ale i uměleckým artefaktem, jenž si získal výrazné uznání. Byla oceněna jako Nejlepší dokumentární kniha roku 2022 na Mezinárodním festivalu dokumentárních filmů Ji.hlava a dostala se také do užšího výběru soutěže Czech Grand Design 2023 v kategorii výtvarné zpracování knihy. V soutěži Nejkrásnější české knihy roku 2022 získala cenu SČUG Hollar za mimořádný ilustrační doprovod.

Publikace zachycuje příběh hluchoněmé tety Mařky, která celý svůj život pásala ovce na Valašsku, a jejího neobvyklého přátelství s malou Adélou, která se později stala uznávanou malířkou. Právě tato postava Mařky – zdánlivě tiché, ale plné vnitřního světa – se stala impulzem k zachycení výjimečného dětství autorky. Mařka díky Adéle na sklonku života objevila kreslení voskovkami a vytvářela art brut ilustrace, které knihu nejen doplňují, ale jsou její plnohodnotnou součástí.

Text knihy je psán ve valašském nářečí z pohledu dítěte, což mu dodává na autentičnosti, intimitě i určité naivitě – ne však naivní v negativním slova smyslu, ale v tom nejčistším, dětském vnímání světa. Tento jazykový a stylistický prvek dává čtenáři možnost ponořit se do konkrétního času i místa a zprostředkovává mu zkušenost dětství bez filtru dospělosti. Kniha tak nejen rekonstruuje vzpomínky, ale sama se stává pamětí – záznamem i interpretací minulosti.

Na knize mě osobně zaujala její hloubka a současně hravost. Vzniká zde silný kontrast mezi těžkostí témat – jako je izolace, jinakost nebo konečnost – a jejich ztvárněním pomocí jednoduchých voskovkových obrázků a dětského jazyka. Jako čtenářka a zároveň tvůrkyně své vlastní publikace o paměti cítím k tomuto dílu velkou úctu. Jirků se podařilo nejen uchovat vzpomínku, ale vytvořit z ní nový umělecký celek, který působí stejně silně na vizuální i emocionální úrovni. *Mařka* je příkladem, jak může osobní příběh překročit hranice

individuální zkušenosti a dotknout se témat univerzálních – jako jsou paměť, vztah, dětství a umění.⁸⁸

Obrázek 12 Ukázka autorské knihy Mařka⁸⁹

⁸⁸ NAKLADATELSTVÍ WO-MEN, Mařka, Adéla Marie Jirků [online]. 2025

⁸⁹ KNIHY.ARTMAP.CZ, Ukázka autorské knihy Mařka

3.2 Karel Teige. Deníky 1912–1925

Publikace *Deníky Karla Teige 1912–1925* představuje cenný a hluboký vhled do myšlenkového a tvůrčího světa jedné z nejvýznamnějších osobností české meziválečné avantgardy. Deníky pokrývají rozsáhlé období od Teigeho dětství až po ranou dospělost, kdy se postupně formoval nejen jako literát a výtvarník, ale i jako teoretik a organizátor uměleckého života. Záznamy sahají od prázdninových a školních reflexí studenta gymnázia, přes úvahy univerzitního posluchače, až k zápiskům mladého umělce, který se začíná profilovat jako myšlenkový lídr své generace.

Kniha má nejen literárně-dokumentární hodnotu, ale i značnou vizuální sílu. Obsahuje přes tři sta barevných reprodukcí rukopisů, poznámek, ilustrací a archivních materiálů, které jsou doplněny důkladnými komentáři a odbornou studií literárního vědce Josefa Vojvodíka. Tato doprovodná studie nejen uvádí čtenáře do kontextu doby, ale osvětluje i specifické motivy Teigeho tvorby, jeho vztah k evropské avantgardě a intelektuální zázemí. V tomto ohledu má publikace význam nejen pro historiky umění a literatury, ale i pro každého, kdo se zabývá otázkou, jak se utváří kulturní identita skrze osobní vzpomínky a rukopisné záznamy.

Osobně oceňuji především přehlednost a výtvarné zpracování knihy. Přestože se jedná o rozsáhlý a komplexní ediční soubor, grafický design je velmi kultivovaný, orientace v knize je snadná a každý zápis má své přesné místo. Výrazný podíl na tom mají grafičtí designéři Michal Smejkal a Ondřej Lím ze studia Symbiont, kteří vytvořili elegantní a současně funkční vizuální koncepci. Jako čtenáře a autorce vlastní publikace o paměti mě fascinuje, jak lze i složité myšlenky a historické materiály prezentovat způsobem, který nepůsobí přehluštěně, ale naopak vede čtenáře přirozeně k zamyšlení. Díky této přístupnosti se Teigeho vnitřní svět stává čitelným i dnes, téměř sto let po zaznamenání prvních řádků.

Výjimečné jsou rovněž části věnované cestám do zahraničí – především zápisky z Francie, Itálie a Sovětského svazu. Zatímco cestovní deníky z let 1922 a 1924 odhalují kulturní fascinaci západní Evropou a touhu po inspiraci, zápisky z roku 1925 z cesty do Moskvy a Leningradu přinášejí pozoruhodnou směs idealismu a utopického obdivu ke společnosti v procesu budování. Teige zde vykresluje nejen dojmy z cizí země, ale i vlastní vizi lepšího světa, která je charakteristická pro západoevropské levicově orientované intelektuály meziválečné doby.

V kontextu mé diplomové práce mě Teigeho deníky inspirují tím, jak citlivě dokáží spojit osobní prožitek s širší kulturní reflexí. Ukazují, že paměť není jen individuální záležitostí, ale součástí širšího kolektivního vědomí – a právě její uchopení v podobě rukopisů, kreseb a komentářů ji činí živou i pro budoucí generace.⁹⁰

Obrázek 13 Ukázka knihy Karel Teige. Deníky 1912–1925⁹¹

⁹⁰ BOOKS.FF.CUNI.CZ, Karel Teige. Deníky 1912–1925 [online].

⁹¹ SYMBIONT.CZ, Ukázka knihy Karel Teige. Deníky 1912–1925

3.3 Literární kronika první republiky

Publikace *Literární kronika první republiky* je mimořádně zdařilým příkladem toho, jak lze komplexní historické a literární téma zpracovat s mimořádným grafickým citem a respektováním obsahu. Kniha vyšla v roce 2018 ve spolupráci nakladatelství Academia, Památníku národního písemnictví a Ústavu pro českou literaturu AV ČR. Autorský tým tvoří designéři Ondřej Lím a Michal Smejkal, sazbu vytvořil Jaroslav Vlček a typografické řešení stojí na písmech Matter a Tiempos.

Z grafického hlediska mě publikace oslovila nejen svým důrazem na chronologii a obsahovou systematičnost, ale především odvahou v práci s barvou, typografií a strukturou. Každá z 21 kapitol představuje jeden rok mezi lety 1918 a 1938 a začíná výraznou jednostránkovou časovou orientací, která je vždy doplněna barevně odlišenou úvodní stránkou s velkým letopočtem. Tento prvek slouží nejen jako vizuální rytmyzace, ale zároveň zajišťuje orientační přehlednost v rozsáhlé knize. Působivě zde funguje kombinace výrazné růžové barvy v kombinaci s čistým layoutem a minimalistickým textovým osazením, což vytváří dynamický kontrast mezi historičností tématu a současným grafickým jazykem.

Kniha obsahuje více než tisíc obrazových dokumentů – obálky knih, ukázky rukopisů, portréty autorů, výstřižky z dobového tisku a fotografie z kulturního prostředí – které nejsou vnímány jako pouhý doplněk, ale stávají se plnohodnotnou součástí narativu. Vizuální materiál je zasazen do promyšlené mřížky, která respektuje hierarchii a čitelnost. Na některých stránkách se pracuje s volnějším rozložením obrazových prvků, jinde je zvolena klasická dvousloupcová sazba s přehlednými anotacemi. Typografie působí klidně a vyváženě – kombinace písem Matter a Tiempos zajišťuje dostatečnou kontrastnost mezi titulky a běžným textem, aniž by rušila.⁹²

Zaujala mě rovněž práce se strukturou papíru a tloušťkou knihy – pohled na ořízku, kde je každá kapitola mírně barevně odlišená, slouží nejen jako estetický prvek, ale i jako funkční prvek pro rychlou orientaci. Vše dohromady vytváří dojem, že čtenář prochází vizuálně atraktivní kronikou, která má přesah nejen literární, ale i kulturně-dějinný.

Z mého pohledu je tato publikace výjimečná tím, jak se jí daří spojit rozsáhlý a těžko uchopitelný obsah s přehledným a přitažlivým vizuálním zpracováním. Velmi se mi líbí

⁹² STUDIO SYMBIONT, *Literární kronika první republiky* [online]. 2025

schopnost autorů pracovat s napětím mezi historií a současným designem, aniž by docházelo k neúctě k tématu. Jako studentka grafického designu a zároveň autorka vlastní publikace o paměti vnímám tuto knihu jako inspirativní vzor, jak lze i seriózní akademické téma přiblížit širšímu publiku bez ztráty kvality či hloubky. Tato rovnováha mezi informací a estetikou je pro mě v tvorbě zásadní.

Obrázek 14 Ukázka *Literární kronika první republiky*⁹³

⁹³ SYMBIONT.CZ, *Ukázka Literární kronika první republiky*, LÍM a SMEJKAL. 2018

3.4 Halinka.

Fotografická publikace *Halinka*. je autorským projektem Kataríny Kyselíkové a vznikla jako její diplomová práce v ateliéru Grafický design na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně v roce 2020. Kniha představuje velmi intimní vizuální svědectví o proměnách identity, paměti a vztahů v kontextu Alzheimerovy choroby. Vnuk a manžel ženy jménem Halinka, skrze fotografii dokumentují důsledky nemoci a zachycují nevratný proces ztráty osobnosti. Významným rysem knihy je její tichý, ale silně působivý sociální podtext.⁹⁴

Již samotná obálka publikace působí vizuálně úderně – využívá sytě růžové plochy bez fotografie, což je překvapivé vzhledem k fotografickému obsahu knihy. Minimalistické typografické řešení s výrazným názvem *Halinka*. v levém dolním rohu a na hřbetu upoutá pozornost svou strohostí a důrazem na jméno. Tato volba může symbolizovat ztrátu obrazu – tedy vizuální identity – a zároveň upoutat pozornost k jediné zbývající jistotě: jménu.

Na levé straně přebalu najdeme úryvek z Barthesovy *Světlé komory*, který popisuje dětskou fotografii s výmluvnými gesty. Tento text vytváří přemostění mezi vizuálními motivy a hlubšími filozofickými otázkami fotografie jako nositele paměti. Barthesova slova tak doplňují základní koncept knihy – fotografii jako médium zachycující nepřítomnost a ztrátu.

Vnitřní layout je střídavý a přehledný. Bílé pozadí, černobílé fotografie, žádné texty či rušivé prvky. Kompozice stránek je čistá – fotografie jsou různě velké, často zasazené asymetricky, ale vždy s důrazem na vizuální tok a vyznění obrazu. Levá strana často nese menší fotografie v duálních kompozicích, pravá pak dominuje jednou větší fotografií. Tato rytmičtější podpora emocí podporuje emocionální gradaci a zároveň vytváří prostor pro soustředěné vnímání každého snímku.

Obsahově kniha přináší syrový, ale citlivě podaný dokument. Vidíme Halinku v různých etapách nemoci, obklopenou přírodou, rodinou, v situacích, které působí klidně, ale současně nesou tíživou existenciální zprávu. Fotografický jazyk není inscenovaný, ale spíše pozorovatelský – blízký, důvěrný a soucitný.

Jak výstižně shrnuje autorka: „*Fotografická publikácia zachytáva svet ženy s Alzheimerovou chorobou objektívom jej vnuka a manžela. Fotografie so sociálnym podtextom dokumentujú*

⁹⁴ AGDZLIN.CZ, *Autorská kniha Halinka*. Kyselíková [online]. 2020

*dôsledky diagnózy a dramatických premien človeka. Primárny dôraz je upriamený na samotný priebeh strácania sa.*⁹⁵

Pro mou vlastní práci na publikaci o paměti je tato kniha cennou inspirací – ukazuje, že i zdánlivě jednoduché grafické řešení může nést silný emocionální náboj a hloubku. Zároveň připomíná, jak důležité je pracovat s tichem, prostorem a rytmem v knize, kde obsah nemá být zahlcen doprovodným designem, ale naopak podpořen jeho minimalismem. *Halinka.* je silným důkazem toho, že design může ustoupit obsahu – a tím ho ještě víc nechat zaznít.

Obrázek 15 Ukázka autorské knihy *Halinka.*⁹⁶

⁹⁵ KYSELICOVÁ, *Anotace autorské knihy Halinka.* 2020

⁹⁶ AGDZLIN.CZ, *Ukázka autorské knihy Halinka.* 2020

II PRAKTICKÁ ČÁST

4 GRAFICKÉ ZPRACOVÁNÍ KNIHY MOJE VZPOMÍNKY

4.1 Vznik záměru a osobní motivace

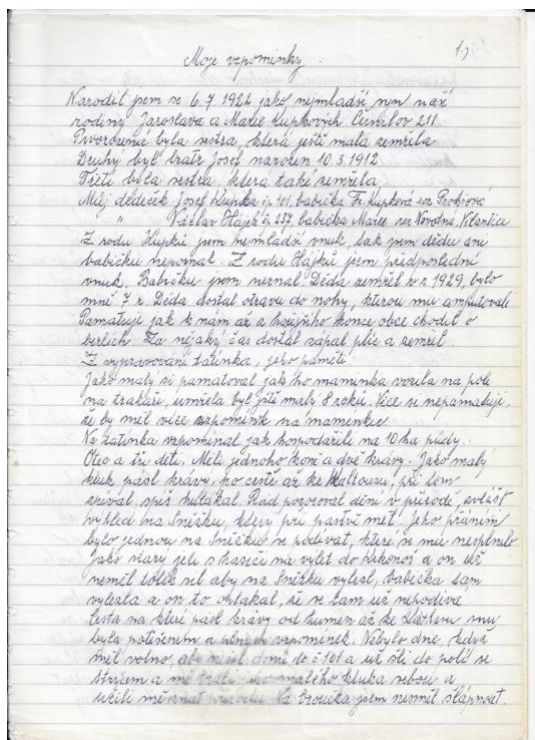
Myšlenka vytvořit autorskou knihu na základě vzpomínek mého dědečka vznikla z hlubokého vztahu k minulosti a k její vizuální interpretaci. Už od dětství mě přitahovala rodinná historie – příběhy, které jsem slýchávala, fotografie ze starých alb, ale především atmosféra toho, co už tu není, a přesto zanechává otisk. Minulost pro mě není jen „minulé“, ale aktivní zdroj inspirace – něco, co má být uchováno a znovu vyprávěno.

Když jsem viděla sešit s rukopisnými vzpomínkami mého dědečka, zapsanými obyčejnou tužkou během zimních večerů, okamžitě jsem pocítila potřebu tento obsah přenést do současného vizuálního jazyka. Jeho krásné, pečlivé písmo, rytmus ruky a úsporný, přesto obrazný styl vyprávění mě inspirovaly k tomu, abych dala vzpomínkám nový život. Už v momentě, kdy jsem měla před sebou jen první stránku textu, jsem si v duchu říkala, že by si zasloužily více – čistou grafickou formu, promyšlenou sazbu, obrazové vrstvy. Toužila jsem je povznést na úroveň, kde se vzpomínky stávají knihou – prožitkem.

V přiloženém obrázku můžeme vidět autentický začátek rukopisné sbírky nazvané *Moje vzpomínky*, kde dědeček popisuje své narození, rodinu a první obrazy z dětství. Stránka je psaná pravidelným, čitelným písmem, které působí až kaligraficky – rukopis, který nese nejen slova, ale i osobní gesto.

Při rozhodování, jakým směrem se vydat v praktické části diplomové práce, se mi takřka okamžitě vyjasnila volba – vytvořit z těchto pamětí knihu. Jako grafická designérka vnímám knihu nejen jako informační médium, ale jako prostor pro význam, strukturu a estetiku. Kniha má svou hmotnost, rytmus, vůni – je to nositelka příběhu, která dokáže spojit minulost se současností.

Vizuální zpracování dědečkových vzpomínek jsem proto vnímala nejen jako grafický úkol, ale i jako osobní gesto úcty. Mým cílem bylo nejen přenést text do vizuálně působivé formy, ale především vytvořit dílo, které bude srozumitelné, dojemné a esteticky jednotné – knihu, která bude důstojným nositelem jeho příběhu.

Obrázek 16 První strana dědečkova rukopisu
(vlastní archiv)

4.2 Digitalizace textu a sběr archivního materiálu

Po úvodním rozhodnutí vytvořit z dědečkových vzpomínek grafickou knihu následovala dlouhá a pečlivá fáze digitalizace textu a sběru doprovodného materiálu. Ačkoliv byly vzpomínky v minulosti již jednou přepsány a vytištěny, nepodařilo se mi dohledat jejich digitální podobu. To mě vedlo k rozhodnutí celý text znovu zpracovat.

Jednotlivé stránky tištěného přepisu jsem postupně fotografovala, přenášela do počítače a ručně přepisovala do textového editoru. Každý odstavec jsem porovnávala s originálním rukopisem, abych ověřila, že nedochází k chybám v přepisu nebo významovému posunu. Tato fáze byla časově náročná, ale nezbytná – cílem bylo zachovat původní výraz, jazyk a styl vyprávění.

Důležité je zmínit, že celý text jsem ponechala v autentické podobě, tak jak jej dědeček napsal a vyslovoval. Obsahuje nářeční výrazy, specifickou slovní zásobu i syntaxi, která odráží jeho generaci, prostředí i osobnost. Právě tato jazyková autenticita dodává knize lidskost, věrohodnost a pocit přímého kontaktu s vypravěčem.

Paralelně s přepisem jsem se pustila do sběru archivního materiálu – fotografií, dokumentů a dopisů, které budou tvořit vizuální vrstvu knihy. V tomto ohledu pro mě byla neocenitelnou pomocí moje maminka, která se aktivně zapojila do dohledávání osob a událostí. Společně jsme procházely stará rodinná alba a přiřazovaly jednotlivé fotografie ke konkrétním pasážím v textu. Díky její znalosti rodinných vztahů a paměti se podařilo přesně identifikovat mnoho osob a zachovat tak kontinuitu vyprávění.

Mezi nejceněnější materiály patří originální dopisy, které dědeček posílal domů během totálního nasazení za druhé světové války. Tyto rukopisy jsem naskenovala a připravila je k dalšímu grafickému zpracování. Každý dokument v sobě nese silnou emocionální hodnotu a jejich zařazení do knihy přináší čtenáři bezprostřední kontakt s minulostí.

Tato fáze sběru byla nejen archivní, ale i hluboce osobní. Zapojení rodiny vytvořilo silnou mezigenerační vazbu – společně jsme rekonstruovali příběh, který dnes může být sdílen dál prostřednictvím knihy. Celý tento proces potvrdil, že vizuální design a paměť nejsou oddělené disciplíny, ale mohou být propojeny v citlivém a pevném vyprávěcím celku.

Obrázek Ukázka sběru materiálu do knihy
(vlastní archiv)

4.3 Návrh layoutu a typografické řešení

Po dokončení digitalizace textu a shromáždění obrazového materiálu jsem se soustředila na vytvoření vizuálního konceptu celé publikace. Práce na layoutu byla procesem zkoumání, testování a intuitivního hledání správného rytmu sazby, který by dokázal přirozeně spojit text, obraz a emoci. Cílem bylo vytvořit takovou strukturu knihy, která by nejen sloužila obsahu, ale zároveň jej esteticky podporovala a utvářela celkové tempo čtení.

Zpočátku jsem experimentovala s různými formáty sazby – od volnějšího zalomení až po text zarovnaný na praporek. Po sérii zkoušek jsem se rozhodla pro klasickou sazbu do bloku, která působí čistě, přehledně a zároveň dodává textu stabilní rytmus. K tomuto účelu jsem zvolila písmo Skolar, které kombinuje vysokou čitelnost s mírně humanistickým charakterem. Jeho tvarosloví působí důvěryhodně a jemně tradičně, což výborně odpovídá narativu paměti.

Aby se v knize udržel grafický kontrast a zároveň se do ní promítl současný vizuální jazyk, zvolila jsem pro hlavní doprovodné prvky – tedy paginaci a postranní titulky – písemný řez Sequel 1000. Jedná se o moderní bezpatkové písmo s geometrickým charakterem, které přináší čerstvý, současný výraz. Paginace je netradičně umístěna vertikálně podél krajů stran, čímž narušuje klasické čtenářské očekávání a vytváří jemně dynamický prvek. Postranní titulky v Sequelu shrnují klíčové momenty dané dvojstrany – jednou větou předznamenávají, co se čtenář dozví, nebo co by nemělo uniknout pozornosti.

Záměrně jsem pracovala s kontrastem těchto dvou fontů – Skolar jako nositel minulosti a vyprávění, Sequel jako reprezentant současnosti a navigace. Jejich propojení se v knize stává metaforou: design se zde nesnaží imitovat historii, ale vytvořit most mezi generacemi.

Důležitou roli v kompozici hraje také ručně vepsaný text, který jsem do knihy vložila jako grafický a emocionální komentář k obrazovému materiálu. Tato vrstva má blíže k ilustraci než k typografii – zachycuje jména, místa, poznámky, často pomocí šipek nebo kruhového zvýraznění. Slouží jako živý dialog mezi fotografií a čtenářem. Styl rukopisu byl vytvořen digitálně na základě ruční kresby, aby působil přirozeně a zároveň držel jednotný výraz napříč publikací.

Tímto trojím systémem – narrativní text, doprovodné titulky a rukopisný komentář – vznikla vícevrstevnatá vizuální struktura. Čtenář se může pohybovat lineárně, ale také „skákat“ mezi textem a obrazem, mezi detailní výpovědí a celkovým dojmem. Layout tak funguje jako prostor paměti, kde se minulost nečte jako kronika, ale vnímá jako živý příběh.

Obrázek 17 Ukázka layoutu a dynamiky knihy
(vlastní archiv)

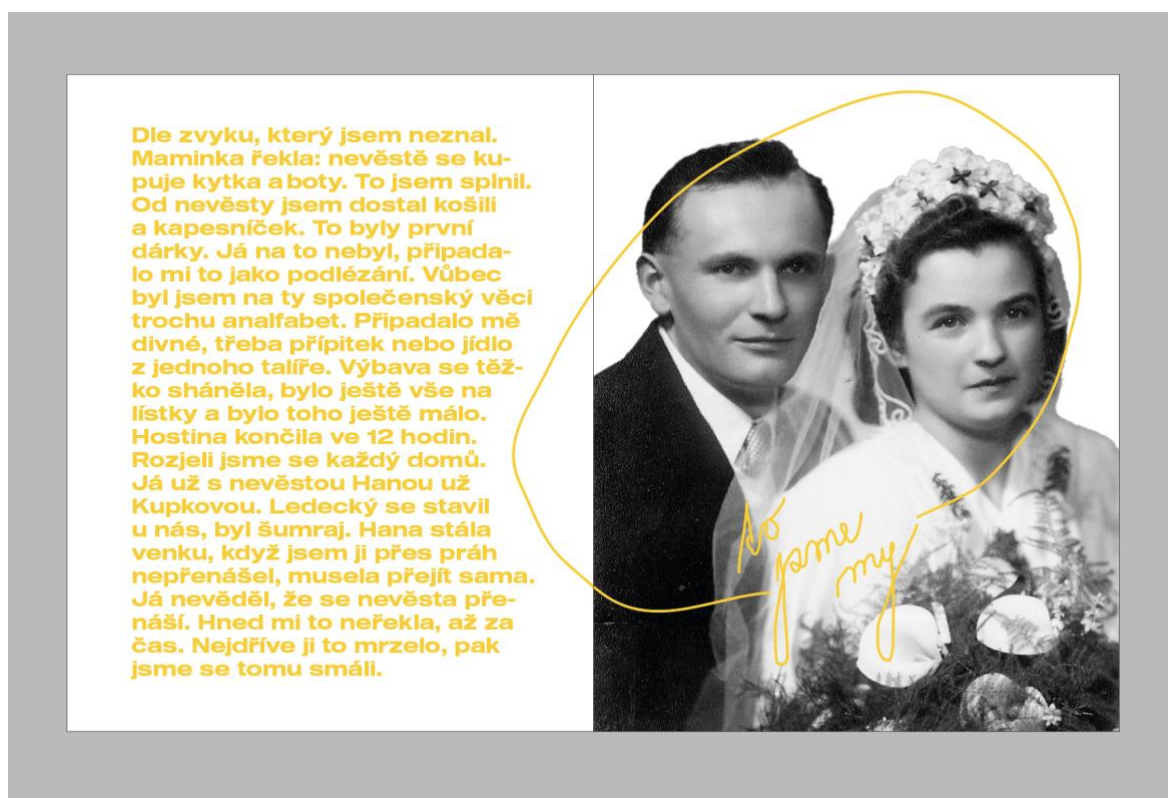
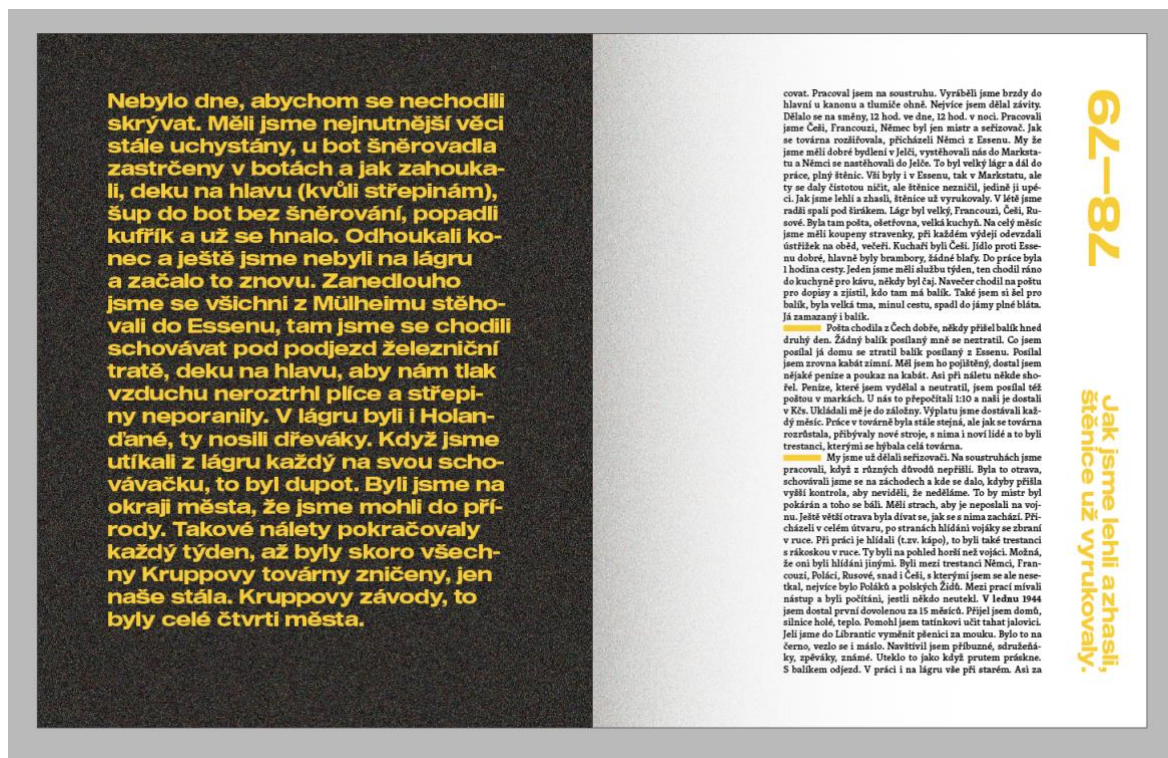
4.3.1 Zvýrazněné odstavce

V rámci vizuálního řešení knihy jsem se rozhodla věnovat zvláštní prostor některým zásadním pasážím textu, které v sobě nesou silný emocionální nebo narativní náboj. Takové části jsem nezasazovala pouze do standardního sloupcového rozvržení, ale rozvinula je přes celou šíři dvoustrany, čímž vznikl prostor pro hlubší čtenářské vtažení.

Tento přístup se objevuje například ve vzpomínce na období totálního nasazení. Dvoustrana je koncipována s temným zrnitým pozadím, které evokuje tíživost válečné atmosféry. Žlutý text zde vystupuje jako hlas vzpomínky – kontrastní, silný, nesmazatelný. Nejenže poutá pozornost, ale zároveň posiluje syrovost a nezkreslenost výpovědi, která nepodléhá estetickému zjemnění. Text tak působí, jako by byl vyrytý do paměti, zanechávající trvalou stopu, a vizuální kontrast umocňuje dramatickou sílu sdělení.

Na jiném místě je obdobným způsobem zpracována svatební vzpomínka. Zde je užito opačné barevné logiky – světlé, bílé pozadí a žlutý text. Celek působí lehce, s nostalgií a nadsázkou, stejně jako samotné vyprávění o svatebním dnu. Pravá strana je věnovaná výrazné černobílé svatební fotografii s ručně psaným nápisem „to jsme my“, který působí jako osobní podpis pamětníka. Celá dvoustrana vyjadřuje výjimečnost okamžiku – kombinace stylizace a jednoduchosti podporuje autenticitu vyprávění a propojuje čtenáře s konkrétní událostí.

Tímto zvýrazněním důležitých úseků jsem chtěla nabídnout čtenáři přirozený rytmus čtení – kde se může zastavit, zpomalit a vnímat vzpomínku intenzivněji. Tyto pasáže působí jako vizuální kotvy v toku vyprávění a zároveň ukazují, že některé části minulosti si zasluhují větší prostor, nejen významem, ale i grafickým pojetím.

Obrázek 18 Ukázka zvýrazněného odstavce na celou stranu (vlastní archiv)

4.3.2 Odstavce s grafickým prvkem

Při práci se samotným textem jsem kromě volby fontu a kompozice kladla důraz také na čitelnost a vizuální rytmus jednotlivých stran. Jedním z důležitých rozhodnutí bylo zavedení grafického prvku, který pomáhá čtenáři snadněji se orientovat v souvislém textu – drobného žlutého obdélníku, který odděluje jednotlivé odstavce.

Tento prvek je nejen funkční, ale i esteticky konzistentní – jeho rozměr přesně odpovídá pomlčce použití u paginace, čímž vytváří vizuální jednotu napříč celou publikací. Žlutý obdélník plní roli subtilního, avšak důsledného navigačního prvku. Namísto klasických prázdných mezer mezi odstavci dodává textu rytmus, přirozeně očišťuje strukturu a podporuje plynulost čtení, aniž by narušil soudržnost.

Zároveň tím dochází k propojení všech složek knihy – textové, grafické i barevné. Žlutá barva, která je přítomna v celém vizuálním systému jako symbol života, energie a propojení minulosti se současností, zde získává další funkci – stává se nositelem struktury. V kontextu vzpomínek, které jsou často psány stylem vyprávění „bez hranic“, pomáhá tento nenápadný prvek udržet čtenáře v rytmu a přináší potřebný klid při orientaci na stránce.

Tímto způsobem se podařilo zachovat autenticitu původního textu, aniž by bylo nutné narušovat jeho strukturu klasickými redakčními zásahy. Obdélník zde nehraje pouze grafickou roli, ale je promyšleným prostředkem, jak vizuálně sjednotit jazyk minulosti s nástroji současné grafické komunikace.

Obrázek 19 Ukázka grafického prvku na začátku odstavce (zdroj vlastní)

4.4 Barevnost a vizuální atmosféra

Volba barevného řešení knihy *Moje vzpomínky* byla klíčovým bodem celkového výrazu. Už od počátku jsem věděla, že barva nebude pouze estetickým prvkem, ale především nositelem významu – prostředkem, jak propojit minulé a současné, jak zdůraznit paměť, čas a emoci. Kniha pracuje s redukovanou paletou tří základních složek: zrnitá černobílá, šedá a sytě žlutá.

4.4.1 Odkaz minulosti: černobílá a zrnitost

Černobílá fotografie a šedé tóny jsou přímým vizuálním odkazem na historické dokumenty, archivy, a především rodinné album. Tato barevnost evokuje autenticitu a důvěru – vytváří pocit, že držíme v rukou něco starého, cenného, „pravdivého“. Použila jsem zrnitý raster a digitální šum jako vizuální vrstvu, která záměrně narušuje sterilitu současného digitálního tisku. Zrnitost má svou symboliku: připomíná, že vzpomínky nejsou nikdy zcela ostré – jsou nedokonalé, lehce vybledlé, podobně jako staré fotografie. Práce se zrnem navíc dodává jednotný charakter různorodým obrazovým zdrojům – sjednocuje skeny fotografií, dopisů i textů v jednotném výtvarném stylu.

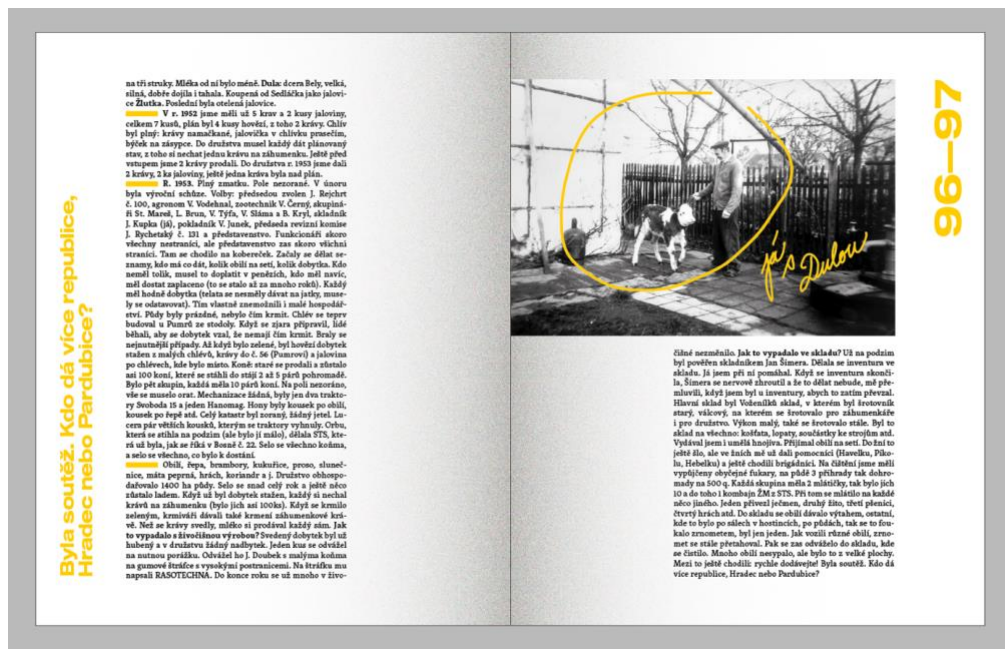
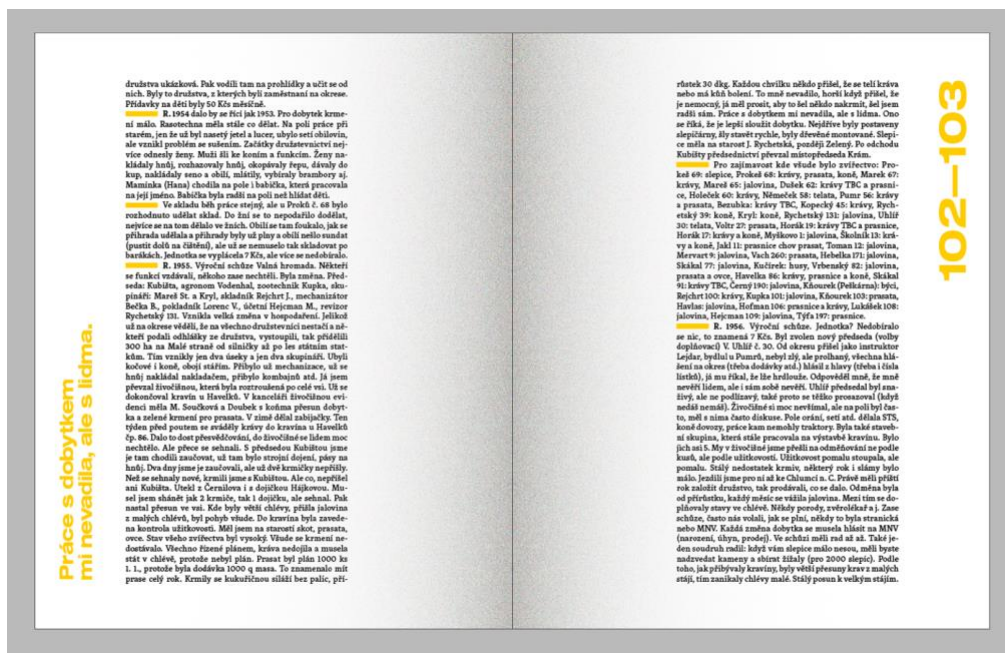
Na přiložené dvoustraně je dobře patrné, jak šedý gradient v pozadí spojuje obě strany v jeden obrazový celek a navozuje plynulý tok paměti. Zároveň zajišťuje, aby černý text ve Skolaru zůstal čitelný a dobře ukotvený.

4.4.2 Žlutá barva: emoce, současnost, orientace

Doplněk tvoří výrazná žlutá barva, která má několik funkcí. Především je nositelkou energie a života – do kontrastu k tlumeným tónům minulosti přináší vitalitu, optimismus a současný vizuální jazyk. Žlutá zde není náhodná ani dekorativní – slouží jako navigační a emocionální vrstva. Je přítomná v postranních titulcích (v Sequelu), ve zvýrazněných blocích textu a také v ručně psaných poznámkách u fotografií. Zásadní je i to, že žlutá je aplikována konzistentně a s jasnou hierarchií – nikdy nezasahuje do samotného vyprávění, ale pomáhá jej rámovat a komentovat.

Na obrázku například vidíme, jak žlutá ručně psaná poznámka „Já s Dulou“ obohacuje fotografii bez narušení její autentičnosti – stává se emocionální kotvou vzpomínky.

Tímto způsobem vzniká nejen esteticky soudržný celek, ale především grafická interpretace paměti. Design tím nepopisuje vzpomínky, ale prožívá je společně s čtenářem – někdy klidně, jindy výrazně, někdy ve stínu, jindy na světle.

Obrázek 20 Ukázky barevnosti na dvoustranách (vlastní archiv)

4.5 Tvorba obrazových koláží a práce s fotografiemi

Významnou součástí mé diplomové práce byla práce s fotografickým a vizuálním materiálem, který jsem zpracovávala do podoby koláží. Cílem bylo nejen doplnit vyprávění dědečka, ale také vytvořit vizuální interpretaci jeho vzpomínek – přenést je z roviny textu do obrazu a zachytit je způsobem, který bude současný, čitelný a zároveň emotivně působivý.

Všechny použité fotografie jsem ručně ořezávala v Adobe Photoshopu. Záměrně jsem je převedla do černobílé, čímž jsem sjednotila různorodý archivní materiál a zároveň navázala na celkové grafické pojetí knihy. Důležitou složkou bylo přidání digitální zrnitosti, která obrazy „zlidšťuje“, připomíná analogové médium a zároveň vizuálně propojuje fotografie s grafickými prvky. Práce se zrnem zde navazuje na celkový koncept neostré paměti a autenticity.

V některých případech jsem pracovala s maskami, abych oddělila konkrétní prvky – například postavy, předměty nebo zvířata – a mohla je umístit na barevné pozadí nebo je volně kompozitně rozmístit. Tento postup umožnil vytvářet kolážové celky, které nejsou pouhou ilustrací, ale stávají se vizuálním vyprávěním.

Na přiložené dvoustraně jsem ztvárnila rodokmen krav, které měl můj dědeček pojmenované. Byl celoživotním zootechnikem, a právě vztah ke zvířatům byl v jeho vzpomínkách silným a často opakovaným motivem. Rozhodla jsem se proto, že tuto část jeho identity přenesu do grafické podoby – vytvořila jsem kompozici z opakující se masky jedné krávy, kterou jsem symetricky rozmístila na žluté pozadí. Každá kráva je doplněna ručně psaným jménem – tak, jak by je mohl zapsat sám dědeček. Tato technika propojuje obraz s rukopisem a vytváří dojem osobního záznamu.

Zvolená žlutá barva pozadí navazuje na celkové vizuální pojetí publikace a současně pomáhá odlišit koláž od textové části. Kompozice působí přehledně, ale zároveň nese výraznou emotivní stopu – připomíná zápisník, katalog nebo školní sešit, ve kterém si někdo s péčí a zájmem vede přehled o tom, na čem mu záleží.

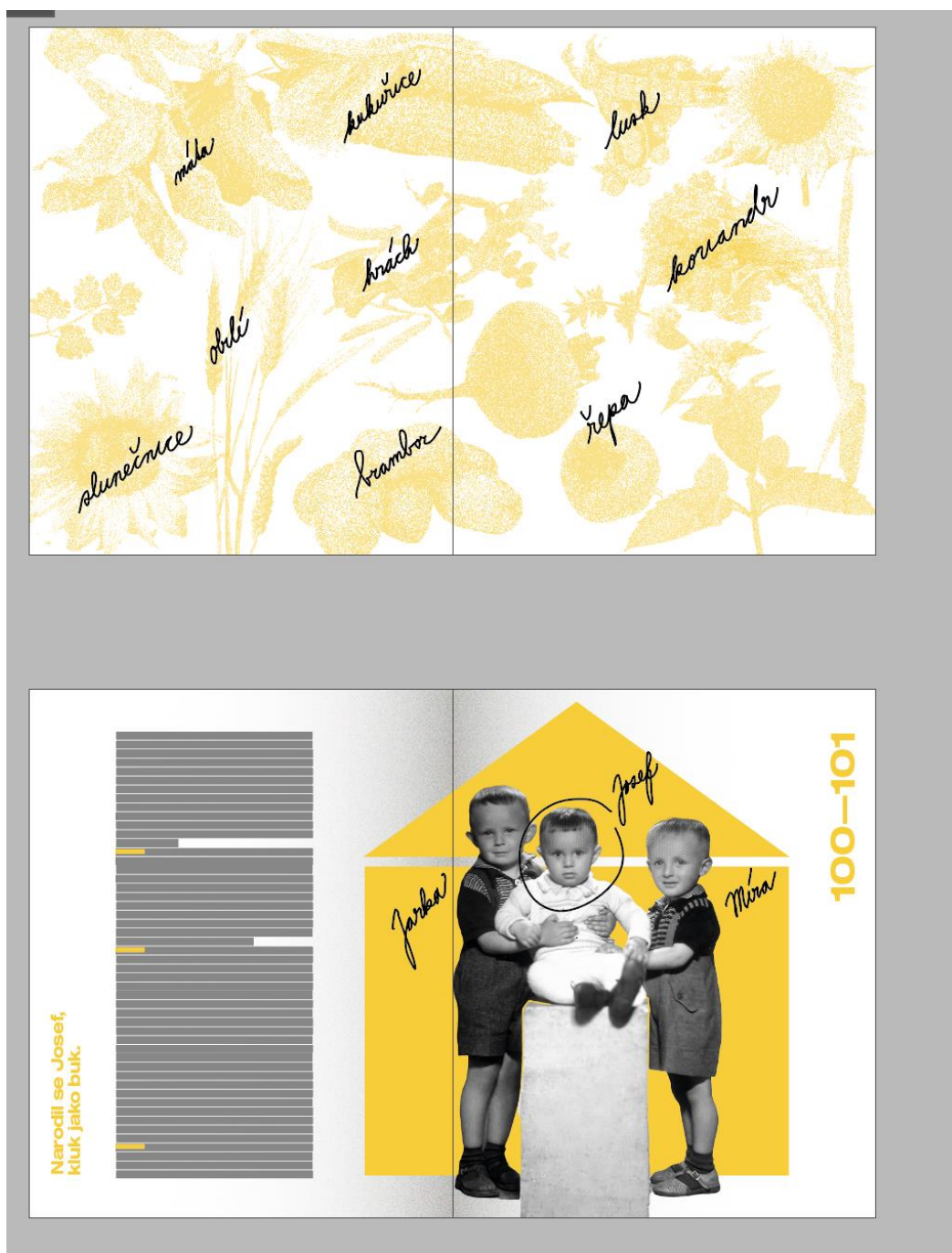
Každý kolážový prvek v knize je pečlivě promyšlený. Fotografie nejsou vnímány jako ilustrace, ale jako paměťové nosiče, které podtrhují dědečkovu vyprávění. Jejich zpracování

(ořez, úprava kontrastu, výběr části snímku) bylo vedeno snahou podpořit narativní funkci vizuálu. Tam, kde bylo třeba, jsem fotografie kombinovala s typografií, někde naopak nechávala obraz „mluvit sám“ – například formou ručně psaného komentáře.

Obrázek 21 Ukázka koláže rodokmenu krav
(vlastní archiv)

Na některých místech knihy jsem se rozhodla pro jemnější, ilustrativní pojetí obrazu, které ale stále vychází z práce se skutečnými motivy. Typickým příkladem je dvoustrana, na níž jsem vizuálně zachytila zemědělské plodiny (viz obr.). Jde o nenápadnou, ale důležitou část knihy, která vzdává hold každodenní práci, již dědeček miloval – zemědělství.

Obrázek 22 Ukázka úpravy fotografií do koláže
(vlastní archiv)

Zvolená technika zde kombinuje bitmapovou úpravu fotografií rostlin a monochromatickou barevnost. Pracovala jsem s reálnými obrazy jednotlivých plodin (např. kukuřice, řepy, brambor, slunečnice), které jsem převedla do bitmapy a následně tónovala do jemně žluté barvy. Výsledkem je pultónová textura, která vytváří analogový, skoro až sítotiskový efekt.

Ten vizuálně evokuje staré zemědělské učebnice nebo poznámky v sešitech – a tím posiluje motivy paměti a dokumentu.

Zvolená žlutá barva zůstává i zde spojnicí s celkovým barevným jazykem knihy, zároveň však v této koláži působí jemněji, ilustrativně. Je to připomenutí živého vztahu ke krajině a půdě, které byly pro dědečka neoddělitelnou součástí života.

Každá z plodin je popsána ručně psaným textem, který zde neplní pouze informační funkci. Vizuálně se jedná o „hlas“, který celou knihou prostupuje – je to forma, jak dát vzpomínkám nejen podobu, ale i tón vyprávění. Písmo připomíná poznámky na okraji fotografií, jako kdyby si je dědeček psal do vlastního herbáře.

Kompozice celé dvoustrany je rozvolněná, až lehce hravá. Plodiny nejsou striktně seřazené, ale organicky rozložené po ploše – připomínají vzpomínku na zahradu nebo pole, kde se různé rostliny přirozeně míchají. Tato vizuální „volnost“ je kontrapunktem k jiným stranám, kde je kompozice přísnější (např. strukturovaný rodokmen krav). Celkový dojem je odlehčený, ale stále nese dokumentární kvalitu.

4.5.1 Dopisy z totálního nasazení

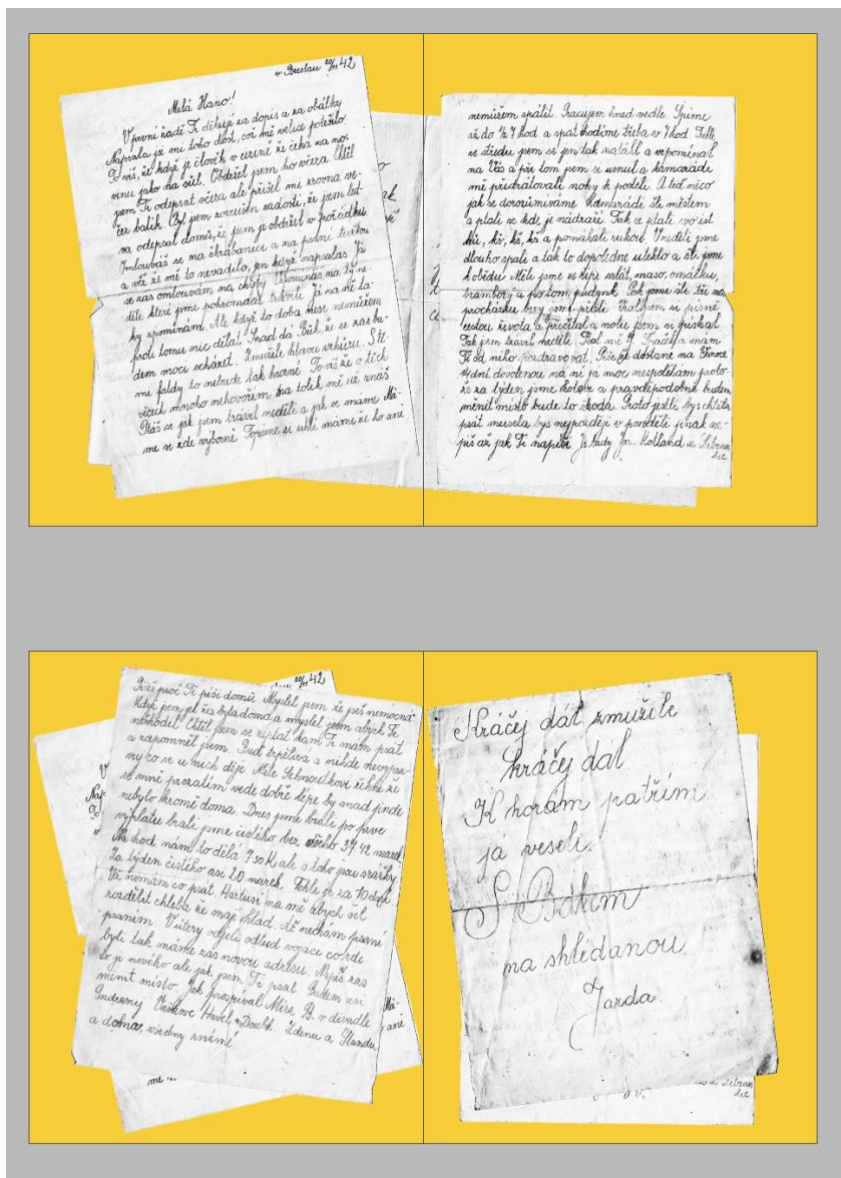
Jedním z nejcitlivějších úseků celé knihy je část věnovaná dopisům z totálního nasazení. Tyto autentické ručně psané dopisy adresované Haně, dědečkově budoucí ženě, nejsou pouze historickým dokumentem, ale především intimním svědectvím o lásce, oddanosti a každodenním přežívání ve ztížených podmínkách.

Celé dvoustrany jsou vizuálně koncipovány tak, aby vyzařovaly upřímnost a důvěru – písmo se téměř „dýchá“ na listu, dopisy jsou skenované v jejich původní formě, s viditelnými záhyby, patinou času a rukopisem, který se nesnaží nic skrývat, ale naopak ukazuje svou lidskou křehkost. Tento styl zcela záměrně není graficky uhlazen, čímž zůstává zachována pravdivost a citová autentičnost materiálu.

Žluté pozadí zde získává nový význam – neslouží už pouze jako znak vizuální identity knihy či dynamiky, ale stává se nositelem vřelosti, světla a možná i naděje, kterou tyto dopisy v sobě nesou. Působí jako protiváha k nelehké době, ve které byly napsány. Žlutá podkladová plocha v kombinaci s černobílým obsahem listů vyzdvihuje kontrast mezi těžkou každodenností a osobní vírou v budoucnost.

Na některých stránkách jsou dopisy vrstveny, částečně překrývají jeden druhý, což připomíná osobní schránku nebo deník, do kterého byly listy ukládány – zároveň tak vytváří pocit vizuálního pohybu a nahlédnutí do vnitřního světa pisatele. Dopisy často zakončuje věta „S Bohem – na shledanou – Jarda“, stylizovaná výrazným, pečlivým rukopisem, který se stává téměř kaligrafickým monumentem rozloučení.

Tato kapitola ukazuje, že kniha není jen pamětí jednoho člověka, ale i nositelem silných lidských emocí, které překračují historické rámce. Je to zároveň akt grafického a lidského zcitlivění: dáváš těmto vzpomínkám nový prostor a důstojnost – a to s hlubokým respektem a pochopením.

Obrázek 23 Ukázka z pasáže dopisů pro Hanu
(vlastní archiv)

4.6 Část babičky v knize

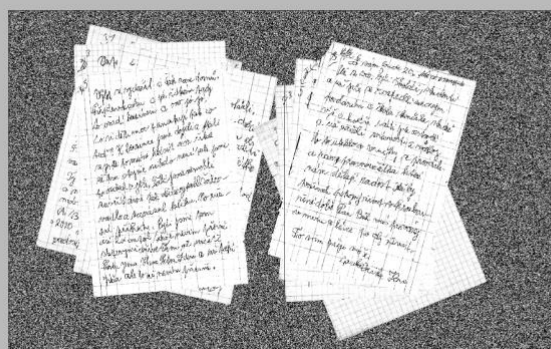
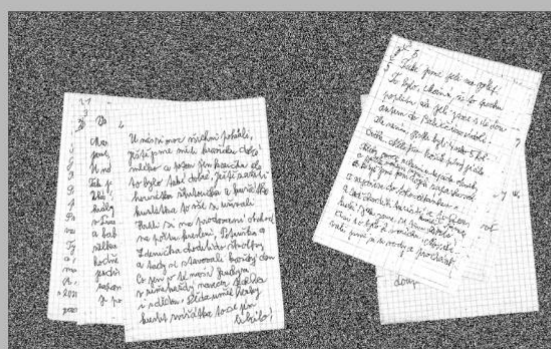
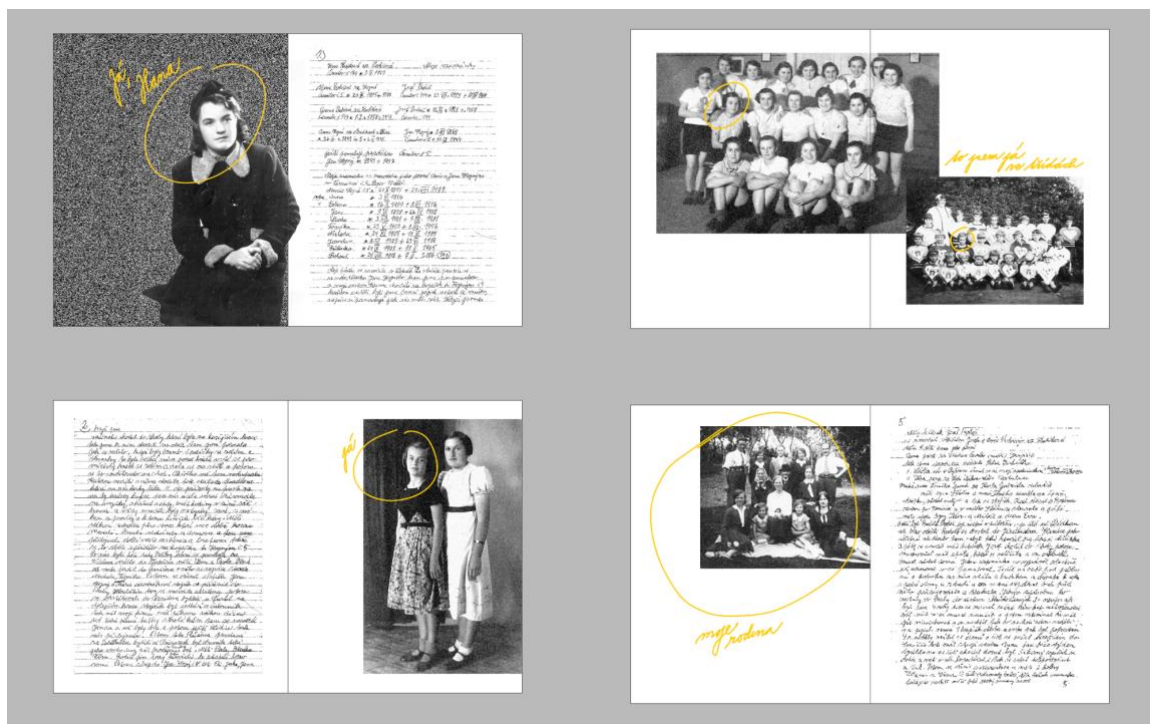
Vzpomínky mojí babičky jsou v této knize nesmírně cennou součástí. Přestože je začala psát ve svých 97 letech a již je nestačila dokončit, byly pro mě natolik silné a dojemné, že jsem cítila potřebu jim v knize věnovat plnohodnotný prostor. Babička byla spojovacím článkem celé rodiny – dobrosrdečná, trpělivá, moudrá. Všichni ji milovali a obdivovali její životní nadhled i laskavost. Byla z těch lidí, jejichž přítomnost drží rodinu pohromadě.

Rozhodla jsem se její část knihy vizuálně odlišit. Listy s jejími zápisky nejsou jen přetištěné – nechala jsem je v jejich originální podobě, tak jak je babička sama napsala rukou. Text není přepisován ani upravován. Tato forma autentického záznamu dodává části s jejími vzpomínkami křehkost a osobní rozměr, který by v digitálním přepisu zcela zanikl. Každý její tah perem, každá křivka písmen nese její osobitost, stáří i vzpomínky.

Zároveň jsou tyto stránky tištěné na jiném podkladu než zbytek knihy – jemně žlutém papíře. Tento odstín působí tepleji a symbolizuje světlo, které babička vnášela do našich životů. Nejde o kontrast vůči šedým stránkám minulosti, ale o jemný akt zvýraznění její výjimečnosti. Vizuální zrnitost je zde potlačena, čímž dochází k zjemnění celé části a podtržení intimního tónu.

Fotografie doprovázející tyto stránky zachycují babičku v různých obdobích jejího života – jako mladou dívku, matku, sestru i babičku. Černobílé snímky jsou jemně vyčištěny, vycentrovány a doplněny ručně psanými poznámkami, které opět působí osobně a citlivě.

Tyto dvoustrany v knize nepůsobí rušivě, naopak vytvářejí prostor k zastavení. Jsou tiché, osobní, jako by čtenář seděl vedle babičky a poslouchal, jak tiše vzpomíná. Dávají knize rytmus a moment pokory. Jsou poděkováním ženě, bez které by žádná z těchto vzpomínek neexistovala.

Obrázek 24 Ukázka části věnované babičce (vlastní archiv)

4.7 Obálka a obsah knihy

Obálka knihy byla pro mě silně symbolickým bodem celého návrhu – místem, kde jsem chtěla vizuálně zkoncentrovat to nejpodstatnější. Je tištěna na sytě žlutém papíře, který se prolíná celou knihou jako prvek současnosti, života a propojení generací. Právě žlutá zde tvoří nejen výrazný vizuální kontrast k šedé a černobílé, ale i emocionální most mezi minulostí a dneškem.

Středobodem obálky je ruka, která píše nápis *Moje vzpomínky*. Nejde o ruku samotného dědečka, ale o ruku jeho syna, mého tatínka. Tato ruka zde záměrně zastupuje dědečka. Je to autentický a zároveň poetický vizuální prostředek, který symbolizuje, že všechny vzpomínky, příběhy a slova uvnitř knihy skutečně vycházejí z dědečkova rukopisu. Že on byl ten, kdo je sepsal. Je to gesta paměti – ruka píše, ač její původce už není mezi námi.

Název knihy je napsán přímo výřezem z původního dědečkova rukopisu, což ještě více zdůrazňuje autenticitu a osobní rovinu celého projektu. Stejně ručně psané prvky – poznámky, jména, popisky – se pak objevují i uvnitř knihy, kde provázejí fotografie a koláže. Tím se vytváří jednotná vizuální i obsahová linie, která čtenáři neustále připomíná, že sleduje pohled samotného vypravěče.

Obálka je záměrně čistá a vizuálně střídá. Není přetížená, nenabízí nic rušivého – její klidný výraz má čtenáře nenásilně vést k otevření knihy. Zadní strana obálky pak obsahuje úryvek z úvodního textu knihy, kde dědeček vysvětluje, jak a proč své vzpomínky sepsal. Je to tichý, ale silný pozdrav – osobní sdělení, které rámuje celou knihu a uzavírá ji stejně jemně, jako byla napsána.

Obrázek 25 Ukázka obálky
(vlastní archiv)

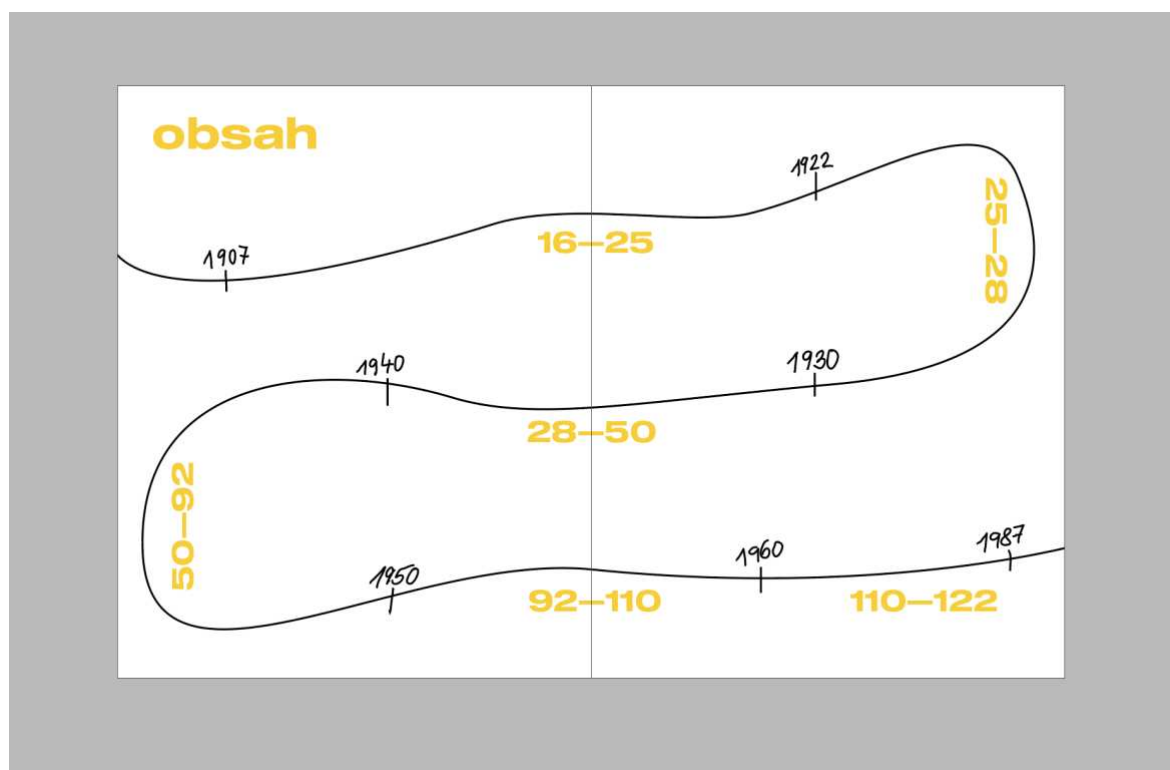
Pro ztvárnění obsahu knihy jsem zvolila netradiční formu časové osy, která je zároveň grafickým a orientačním prvkem. Nejedná se o běžný seznam kapitol, ale o vizuálně plynulou, ručně vedenou linii, která připomíná cestu – symbolicky znázorňuje putování časem a zároveň i životní cestu dědečka. Tato černá křivka se táhne přes dvoustranu a pomáhá čtenáři zorientovat se v přibližných časových etapách knihy.

Časová osa nesleduje přesné dělení podle kapitol, ale spíše ilustruje, které životní období odpovídá daným stránkám. Tímto způsobem podporuje čtenářovu orientaci v obsahu a zároveň přináší určitou lehkost a vizuální svěžest.

Stránkové rozsahy (např. 28–50) jsou uvedeny výrazným žlutým fontem, stejným stylem jako paginace na stránkách – čímž je dosaženo vizuální jednoty v celé publikaci. Naopak letopočty (1907, 1940, 1987 aj.) jsou záměrně psány ručně, ve stejném stylu jako ostatní ruční doplňky v knize. Tím dochází k propojení mezi strukturou knihy a jejím osobním, autentickým charakterem.

Takto pojatý obsah není jen seznamem – je to mapa příběhu. Kniha tím dává najevo, že nejde o striktní strukturu, ale o vzpomínkové vyprávění, které plynule prochází životem. Obsah

tedy nenabízí jen orientaci, ale i navození atmosféry, do níž se má čtenář od prvních stran ponořit.

Obrázek 26 Ukázka obsahu v knize
(vlastní archiv)

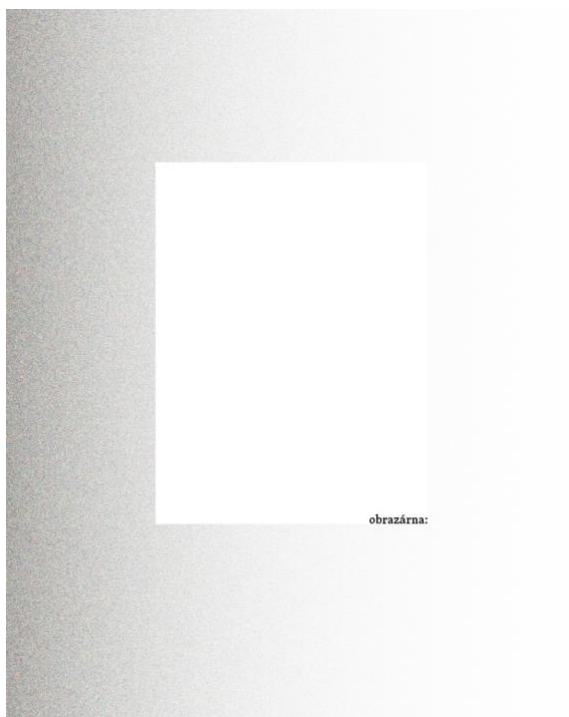
4.8 Obrazárna

Závěrečná kapitola knihy – **Obrazárna** – představuje vizuální doznění celého příběhu formou čistě komponovaného výběru rodinných fotografií. Tyto snímky dokumentují každodenní život, vzácné okamžiky i stáří dědečka a babičky – období, kdy již vyžadovali péči a dědeček byl upoután na vozík. Fotografie nejsou opatřeny popisky záměrně – vytvářejí prostor pro osobní interpretaci a vzpomínky čtenářů.

Tato část knihy je vizuálně velmi střídá. Dominantou je bílý prostor s jemným zrněním přecházejícím do šedavého tónu, který sjednocuje obrazový materiál s celkovou estetikou knihy. Obrazárna nepřináší nové vyprávění, ale funguje jako tiché doznívání předchozího textu. Uzavírá příběh intimním pohledem do soukromí.

Významným prvkem je také poslední strana označená slovem „**obrazárna**“, ponechaná čistá – slouží jako symbolický prostor pro další možné fotografie od rodinných příslušníků.

Je to pozvání k pokračování příběhu formou osobních vzpomínek, čímž se kniha stává živým dokumentem rodinné paměti.

Obrázek 27 Ukázka Obrazárny v knize
(zdroj vlastní)

4.9 Papír, tisk, vazba a rozměry

Finální kvalita a čitelnost knihy byla z velké části ovlivněna výběrem vhodného papíru, rozměru, způsobu tisku a vazby. Cílem bylo vytvořit publikaci, která bude působit jak esteticky vyváženě, tak prakticky – tedy dobře čitelně a funkčně při manipulaci.

Z formátového hlediska jsem zvolila netradiční, ale velmi příjemný rozměr **200 × 250 mm**, který umožňuje dostatečný prostor pro práci s obrazovým materiálem i textem, aniž by kniha působila příliš robustně. Poměr stran podporuje horizontální členění layoutu, které jsem využila při kompozici jednotlivých dvoustran.

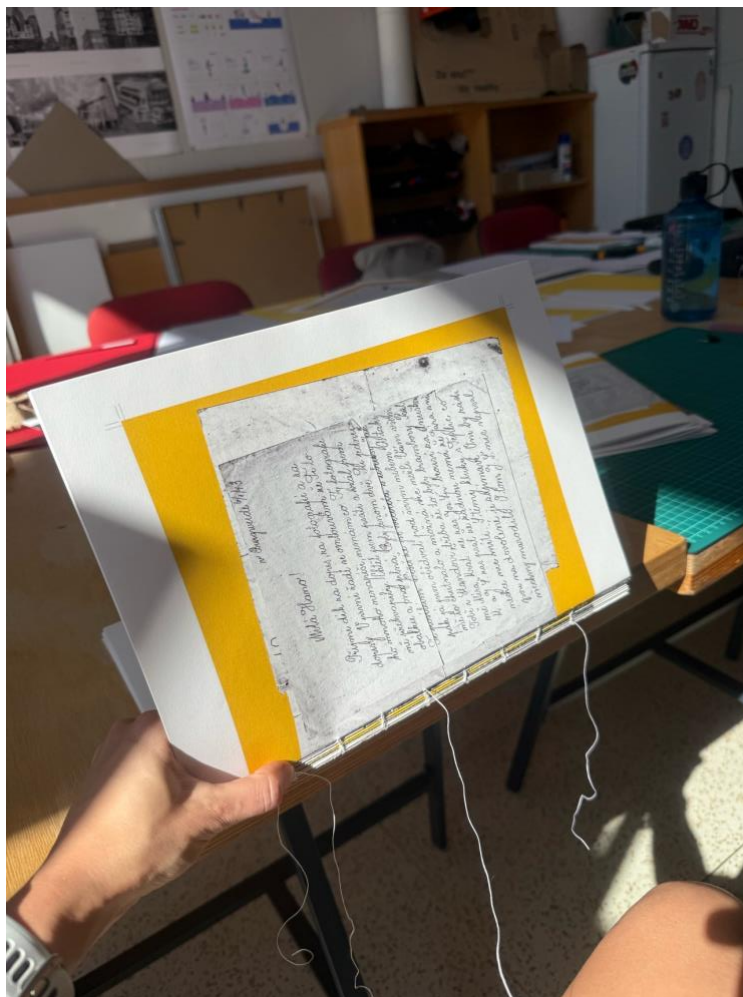
Po sérii zkušebních tisků, které byly zásadní pro finální rozhodnutí, jsem zvolila papír **Olin Origins Chalk for HP** o gramáži **120 g/m²**. Tento papír nabízí decentní strukturu, příjemný přirozeně bílý tón a výbornou barevnou reprodukci jak u černobílých fotografií, tak u žlutých ploch a ručně psaných vsuvek. Jeho charakter pomáhá podtrhnout autenticitu rukopisů a zároveň neodvádí pozornost od obsahu. Při testech se také osvědčil jako ideální volba pro tisk, který dokáže věrně zobrazit i velmi jemné grafické detaily, jako je zrnitost nebo kresba písma.

Volba **šitá vazba typu V4** byla strategická – potřebovala jsem, aby kniha šla plynule otevírat a čtenář nemusel bojovat s přehybem při pohledu na kompozice rozložené přes celou dvoustranu. Jelikož mnoho vizuálních prvků, zejména koláže a fotografie, zasahuje až do středu knihy, byla snadná otevíratelnost nezbytná. Šitá vazba navíc zajišťuje dlouhou životnost publikace a pevnost, která se při častém listování stává zásadní.

Celková produkce knihy byla důsledně promyšlená a každé technické rozhodnutí – od formátu až po výběr papíru – mělo za cíl podpořit osobní i historickou rovinu celého díla.

Obrázek 28 Ukázka zkušebního tisku na papír Olin
(zdroj vlastní)

Obrázek 29 Ukázka šití knihy
(zdroj vlastní)

4.10 Instalace

Závěrečnou fází celého procesu tvorby bylo přemýšlení nad tím, jakým způsobem bude kniha prezentována v prostoru. Jelikož se nejedná pouze o textový dokument, ale o osobní, vizuálně silné a emotivní dílo, bylo pro mě důležité, aby i způsob vystavení podporoval její sdělení.

Kniha bude ve výstavě umístěna na speciálně navrženém **piedestalu** v ideální výšce, která umožní návštěvníkům pohodlné listování. Forma podstavce bude jednoduchá, avšak výrazná, aby podtrhla důstojnost a jedinečnost knihy jako objektu – jako artefaktu, který si zaslouží pozornost i úctu. Díky tomu se divák může knihy dotýkat, pomalu se jí probírat a navazovat s ní přímý fyzický i emocionální kontakt.

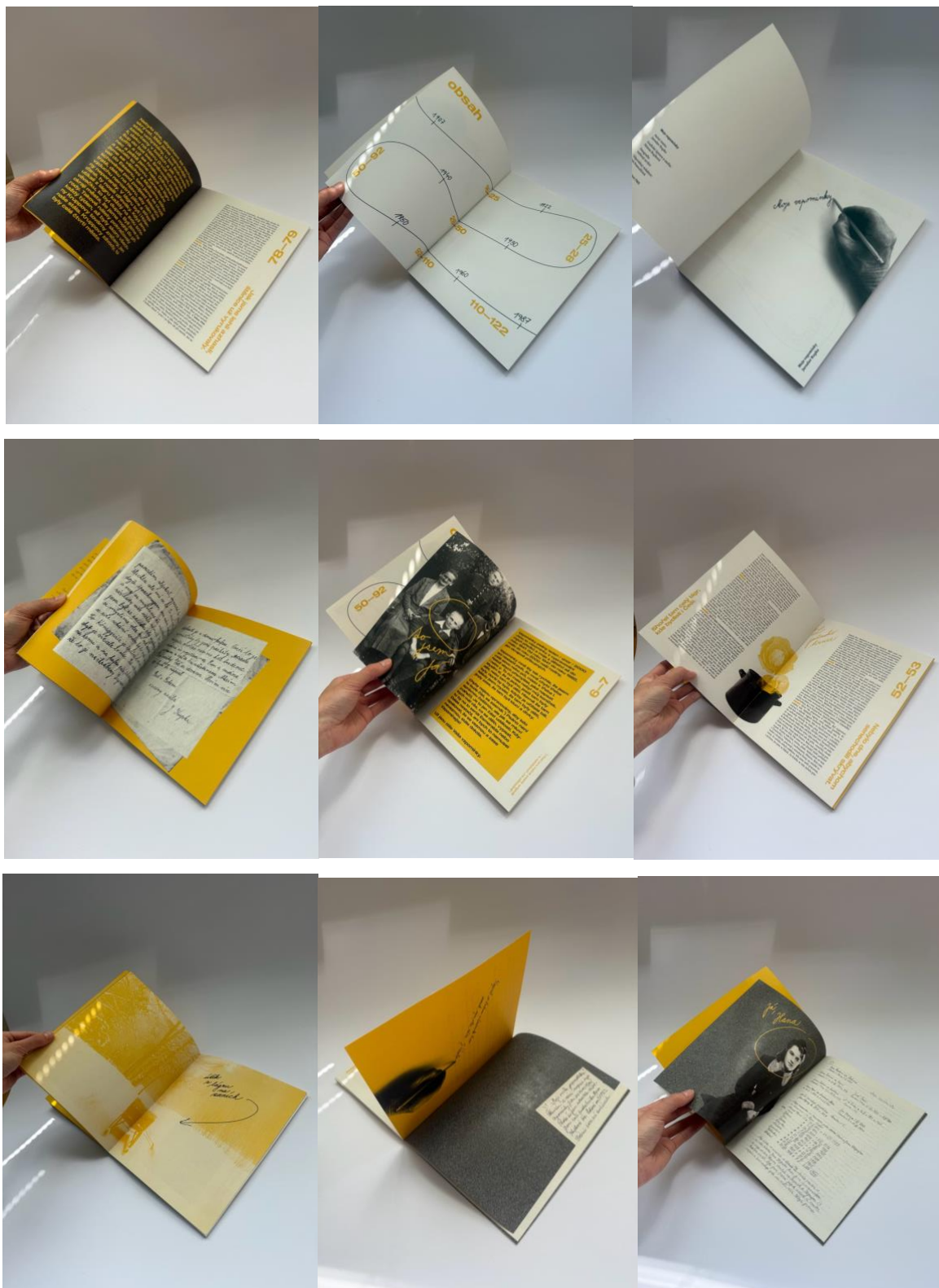
Samotný výstavní prostor bude doplněn o **doprovodné prvky – fotografie a dopisy**, které jsou zároveň součástí knihy. Ty budou ve zvětšené podobě vystaveny po obvodu prostoru a nabídnou hlubší vhled do vyprávění. Návštěvník tak získá nejen možnost číst, ale doslova vstoupit do příběhu – obklopen vizuálními fragmenty rodinné historie.

Vizuální identitu instalace bude podtrhovat **výrazná žlutá barva**, která se v celé knize stává významovým i orientačním prvkem. Ve výstavním prostoru bude žlutá využita jako nosný vizuální akcent – ať už ve formě podkladů pod fotografie, grafických štítků či samotného piedestalu. Tím se propojí kniha s výstavním rámcem a návštěvník intuitivně pocítí jednotný jazyk celého projektu.

Instalace je tedy koncipována tak, aby knihu nezamykala do vitríny, ale naopak otvírala prostor pro sdílení a živý kontakt. Stejně jako samotná kniha i instalace vytváří prostor pro vzpomínání, dotyk, ticho i rozhovor – a stává se tak pokračováním příběhu, který dědeček kdysi začal psát rukou.

Obrázek 30 Ukázka knihy *Moje vzpomínky*
(zdroj vlastní)

Obrázek 31 Ukázka listování knihy *Moje vzpomínky*
(zdroj vlastní)

Obrázek 32 *Ukázka rozevřené knihy*
(zdroj vlastní)

ZÁVĚR

Tato diplomová práce pro mě představovala cestu nejen odbornou, ale i osobně velmi silnou. Skrze zkoumání rodinných pamětí jsem se dostala k hlubším otázkám identity, mezilidských vztahů i samotného významu vzpomínek v našem životě. Uvědomila jsem si, že paměť není jen souhrnem událostí, které se staly, ale především způsobem, jakým si je vybavujeme, zpracováváme a sdílíme – a že i tato forma sdílení prochází vývojem.

V teoretické části jsem se zaměřila na výklad pojmu rodinných pamětí, jejich funkci a význam v širším kulturním, společenském i osobním kontextu. Sleduji vývoj způsobů jejich uchovávání v časovém horizontu sta let, přičemž se ukazuje, že technologický pokrok zásadně ovlivnil nejen formu, ale i samotnou povahu vzpomínání. Zatímco dříve byly vzpomínky pevně ukotveny v materiálních předmětech – dopisech, fotografiích či kronikách – dnes se stále více přesouvají do digitálního prostoru, kde získávají nové dimenze i rizika.

V praktické části jsem tento výzkum zúročila při zpracovávání publikace *Moje vzpomínky*. Práce na ní pro mě znamenala návrat k rodinné historii a kořenům. Grafickým ztvárněním těchto vzpomínek jsem chtěla nejen uchovat jejich obsah, ale i vytvořit vizuální jazyk, který by dokázal navodit emoci, evokovat atmosféru minulosti a zároveň oslovit čtenáře dneška.

Téma paměti vnímám jako stále aktuální a s postupující digitalizací i čím dál naléhavější. Věřím, že osobní příběhy mají své nezastupitelné místo v kolektivní historii a že právě skrze jejich uchovávání a sdílení můžeme lépe porozumět nejen svým předkům, ale i sobě samým.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

VAN DIJCK, José. *Mediated memories in the digital age*. Stanford University Press, 2007.

SOBOTKOVÁ, Irena. RODINNÁ PAMĚŤ. *Československá psychologie*, 2017, 61.2: 144.

SARBIN, Theodore R. The narrative as a root metaphor for psychology. *Narrative psychology: The storied nature of human conduct*, 1986, 1-27.

BROCKMEIER, Jens; CARBAUGH, Donal (ed.). *Narrative and identity: Studies in autobiography, self and culture*. John Benjamins Publishing Company, 2008.

OLICK, Jeffrey K. Collective memory. *International encyclopedia of the social sciences*, 2008, 2: 7-9.

STRAUB, Jürgen. Psychology, narrative, and cultural memory: Past and present. *Cultural memory studies: An international and interdisciplinary handbook*, 2008, 8: 215.

NORA, Pierre. Between memory and history: Les lieux de mémoire. *representations*, 1989, 7-24.

MUXEL, Anne. The functions of familial memory and processes of identity. *Peripheral Memories: Public and Private Forms of Experiencing and Narrating the Past*, Bielefeld, Transcript Verlag, 2012, 21-32.

SCABINI, Eugenia; MARTA, Elena. Changing intergenerational relationship. *European review*, 2006, 14.1: 81-98.

SHORE, Bradd. Making time for family: schemas for long-term family memory. *Social Indicators Research*, 2009, 93: 95-103.

FIVUSH, Robyn; MCDERMOTT SALES, Jessica; BOHANEK, Jennifer G. Meaning making in mothers' and children's narratives of emotional events. *Memory*, 2008, 16.6: 579-594.

MCADAMS, Dan P. Generativity and the narrative ecology of family life. In: *Family stories and the life course*. Routledge, 2004. p. 249-272.

WEBSTER, Jeffrey Dean; BOHLMMEIJER, Ernst T.; WESTERHOF, Gerben J. Mapping the future of reminiscence: A conceptual guide for research and practice. *Research on aging*, 2010, 32.4: 527-564.

FIVUSH, Robyn; BOHANEK, Jennifer G.; ZAMAN, Widaad. Personal and intergenerational narratives in relation to adolescents' well-being. *New directions for child and adolescent development*, 2011, 2011.131: 45-57.

PRATT, Michael W.; FIESE, Barbara H. (ed.). *Family stories and the life course: Across time and generations*. Routledge, 2004.

SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0217-2.

BENNETT, Linda A.; WOLIN, Steven J.; MCAVITY, Katherine J. Family identity, ritual, and myth: A cultural perspective on life cycle transitions. 1988.

ASSMANN, Jan. Kolektivní paměť a kulturní identita. *Paměť a trauma pohledem humanitních věd*. Praha: Akropolis, 2015, 50-61.

KOČOVSKÁ, *Obecná psychologie* [online]. 2020 [cit. 2025-04-1]. Dostupné z: https://is.vsazdrav.cz/el/vsz/zima2020/ZZOVP2112/um/Obecná_Psychologie_2020-03.pdf

HAVELKOVÁ, Michaela. *Ženy v české vědě za druhé světové války*. Online, disertační práce. Západočeská univerzita v Plzni, 2012. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/11025/5404>. [cit. 2025-04-30].

VLČKOVÁ, Petra. *Osobní a profesní život Milady Paulové v meziválečném období* [online]. 2017 [cit. 2025-04-1]. Dostupné z: https://dspace.jcu.cz/bitstream/handle/20.500.14390/35975/Osobni_a_profesni_zivot_Milady_Paulove_v_mezivalecnem_odobi_Na_cestě_k_soudobym_dejinam.pdf?sequence=1

VAŠE GENY, *Rodová kronika – rodinná historie* [online]. 2025 [cit. 2025-04-1]. Dostupné z: <https://vasegeny.cz/>

NÁRODNÍ KRONIKA, *O fotografii mých předků z roku 1908* [online]. 2025 [cit. 2025-04-1]. Dostupné z: <https://www.narodnikronika.cz/Listovat-kronikou/O-fotografii-mych-predku-z-roku-1908>

GENEALOGICKÁ A HERALDICKÁ SPOLEČNOST V PRAZE, *Oficiální stránky Genealogické a heraldické společnosti* [online]. 2025 [cit. 2025-04-1]. Dostupné z: <http://www.genealogie.cz/>

Sto – naše rodinné album. V Praze: Paseka, 2018. ISBN 978-80-7432-925-8.

PLUS ROZHLAS, *Rodinné album a propagátor fašismu: Příběh Jaroslava Kočího ze Šumperka* [online]. 2025 [cit. 2025-04-1]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/rodinne-album-a-propagator-fasismu-pribeh-jaroslava-kociho-ze-sumperka-9191380>

FAMILYSEARCH, *FamilySearch.org* [online]. 2025 [cit. 2025-04-1]. Dostupné z: <https://www.familysearch.org/en/united-states/>

DEJEPIS21, *Paměť – Projektová výuka* [online]. 2025 [cit. 2025-04-1]. Dostupné z: <https://www.dejepis21.cz/userfiles/pagefiles/pamet-projektova-vyuka-1.pdf>

Opera Historica, *Opera Historica 2011/01* [online]. 2011 [cit. 2025-04-1]. Dostupné z: <https://www.opera-historica.com/contents/oph/2011/01.pdf>

Národní technické muzeum, *Oficiální stránky Národního technického muzea*, [online]. 2025 [cit. 2025-04-1]. Dostupné z: <https://www.ntm.cz/>

Věda kolem nás, *Oficiální stránky projektu Věda kolem nás* [online]. 2025 [cit. 2025-04-1]. Dostupné z: <http://www.vedakolemnas.cz/>

AKTUÁLNĚ.CZ, *Český národ trpí komplexy špatného svědomí, říká Mikuláš Kroupa* [online]. 2025 [cit. 2025-04-1]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/cesky-narod-trpi-komplexy-spatneho-svedomirika-mikulas-krou-r~ebc09c12725f11e5bd0a002590604f2e/>

KNIHOVNA A REVUE, *Zvukové dokumenty ve fondech paměťových institucí* [online]. 2017 [cit. 2025-04-1]. Dostupné z: <https://knihovnarevue.nkp.cz/dokumenty/2017-1/ostrakova.pdf>

NEWHALL, Beaumont. *The history of photography: from 1839 to the present*. 5th, completely rev. and enl. ed. New York: Museum of Modern Art, c1982. ISBN 0-87070-380-3.

SONTAG, Susan. In Plato's cave. *On photography*, 1977, 3: 3-24.

HIRSCH, Robert. *Seizing the light. A history of photography*, 2000, 300, ISBN: 978-1-315-67199-4

ROSENBLUM, Naomi. *A world history of photography*. 4th ed. New York: Abbeville Press Publishers, 2007. ISBN 978-0-7892-0946-7.

GRUNDBERG, Andy. *Crisis of the real: writings on photography since 1974*. 2nd ed. Writers and artists on photography. New York: Aperture, 1999. ISBN 0-89381-855-0.

GITELMAN, Lisa. *Always already new: media, history, and the data of culture*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2006.

KUHN, Annette. *Family secrets: acts of memory and imagination*. New ed. London: Verso, 2002. ISBN 978-1-85984-406-9.

MORAN, J. *Interdisciplinarity* Routledge [online]. 2002. [cit. 2025-04-1]. Dostupné z: <https://eprints.bbk.ac.uk/id/eprint/12268/1/Eve%20-%202011%20-%20Review%20of%20Interdisciplinarity%2C%202nd%20edition%20by%20Joe.pdf>

ASSMANN, Jan. *Cultural memory and early civilization: writing, remembrance, and political imagination*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. ISBN 978-0-521-18802-9.

MITCHELL, William J. *The reconfigured eye: visual truth in the post-photographic era*. Cambridge: MIT Press, 1994. ISBN 978-0-262-63160-0.

KELBY, Scott. *The digital photography book*. Rocky Nook, Inc., 2020.

MANOVICH, Lev. *The language of new media*. Leonardo. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2002. ISBN 0-262-13374-1.

WELLMAN, Barry; HAYTHORNTHWAITE, Caroline (ed.). *The Internet in everyday life*. John Wiley & Sons, 2008.

BOYD, Danah M.; ELLISON, Nicole B. Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of computer-mediated Communication*, 2007, 13.1: 210-230.

VAN DIJCK, José. Digital photography: Communication, identity, memory. *Visual communication*, 2008, 7.1: 57-76.

TURKLE, Sherry. *The second self: computers and the human spirit*. 20th anniversary ed. Cambridge, Mass.: MIT Press, 2005. ISBN 0-262-70111-1.

CASTELLS, Manuel. *The Internet Galaxy: reflections on the Internet, business, and society*. Oxford: Oxford University Press, 2002. ISBN 978-0-19-925577-1.

DIJCK, José van. *The culture of connectivity: a critical history of social media*. Oxford: Oxford University Press, [2013]. ISBN 978-0-19-997078-0.

RADWAN, Tarek; AZER, Marianne A.; ABDELBAKI, Nashwa. Cloud computing security: challenges and future trends. *International Journal of Computer Applications in Technology*, 2017, 55.2: 158-172.

GARDE-HANSEN, Joanne; HOSKINS, Andrew; READING, Anna (ed.). *Save as... digital memories*. Springer, 2009.

MAYER-SCHÖNBERGER, Viktor; CUKIER, Kenneth. *Big data: A revolution that will transform how we live, work, and think*. Houghton Mifflin Harcourt, 2013. ISBN 978-80-251-4119-9

SOLOVE, Daniel J. *Understanding privacy*. Harvard university press, 2010. ISBN 0674972031

WALKER RETTBERG, Jill. *Seeing ourselves through technology: How we use selfies, blogs and wearable devices to see and shape ourselves*. Springer Nature, 2014.

FARGE, Arlette. *The allure of the archives*. The Lewis Walpole series in eighteenth-century culture and history. New Haven: Yale University Press, [2013]. ISBN 978-0-300-19893-5.

SCHROEDER, Ralph; BRÜGGER, Niels. *The Web as History: Using Web Archives to Understand the Past and the Present*. UCL Press, 2017. ISBN 9781911307563

VAN DIJCK, José. *Mediated memories in the digital age*. Stanford University Press, 2007. ISBN 9780804756242

FIVUSH, Robyn. Sociocultural developmental approaches to autobiographical memory. *Applied Cognitive Psychology* [online]. 2019 [cit. 2025-04-1]. Dostupné z: https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdfdirect/10.1002/acp.3512?casa_token=3UHx3yrBWrcAAAAA:RBRKdPMv-mpcrn7WVKiVsrMk1g2m5aNWSqISEVh7xP2oSLvc9KLjUVqp_AFQyNPQamtmdLSoS_15Lc4

SOW, Farrah; DIJKSTRA, Katinka; JANSSEN, Steve MJ. Developments in the functions of autobiographical memory: An advanced review. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Cognitive Science* [online]. 2023 [cit. 2025-04-1]. Dostupné z: https://wires.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/wcs.1625?casa_token=kDDxvSdLKfMAAAAA:i1vVExcQtnI_RCGFH6kzBFMQQK624hN4dAWwevZZsMd_a3Uhc9SMmlrRoReif_oV3YjBDcT1NoH6ec

WANG, Qi; HOSKINS, Andrew (ed.). *The Remaking of Memory in the Age of the Internet and Social Media*. Oxford University Press, 2024. ISBN 9780197661284

CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS, *AI and Memory* [online]. 2023. [cit. 2025-04-1]. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/journals/memory-mind-and-media/article/ai-and-memory/BB2E4B113B826133E1B6C8DB6BACD192>

NAKLADATELSTVÍ WO-MEN, *Mařka, Adéla Marie Jirků* [online]. 2025. [cit. 2025-04-1]. Dostupné z: <https://eshop.by-wo-men.com/marka-2/>

BOOKS.FF.CUNI.CZ, *Karel Teige. Deníky 1912–1925* [online]. 2025. [cit. 2025-04-1]. Dostupné z: <https://books.ff.cuni.cz/karel-teige-deniky-1912%E2%80%921925/>

STUDIO SYMBIONT, *Literární kronika první republiky* [online]. 2018. [cit. 2025-04-1]. Dostupné z: <https://www.symbiont.cz/projekty/detail/literarni-kronika/>

AGDZLIN.CZ, *Halinka*. [online]. 2020. [cit. 2025-04-1]. Dostupné z: <https://agdmlin.cz/portfolio/halinka/>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 <i>Model kontextu rodinné paměti</i>	16
Obrázek 2 Deník 1921–1961: Scientific Diary, obálka knihy	24
Obrázek 3 <i>Krajané v USA a vznik ČSR, Ukázka dopisů</i>	25
Obrázek 4 <i>Rodinná fotografie Bártů</i>	27
Obrázek 5 <i>Rodinná svatební fotografie (zdroj vlastní)</i>	28
Obrázek 6 <i>Ukázka rodinného stromu</i>	30
Obrázek 7 <i>Magnetofon Revox A77</i>	31
Obrázek 8 <i>Ukázka svatební barevné fotografie (zdroj vlastní)</i>	34
Obrázek 9 <i>Ukázka videokamer značky Sony</i>	35
Obrázek 10 <i>První počítač Commodore VIC-20</i>	37
Obrázek 11 <i>Ukázka profilu sociální sítě MySpace</i>	38
Obrázek 12 <i>Ukázka autorské knihy Mařka</i>	47
Obrázek 13 <i>Ukázka knihy Karel Teige. Deníky 1912–1925</i>	49
Obrázek 14 <i>Ukázka Literární kronika první republiky</i>	51
Obrázek 15 <i>Ukázka autorské knihy Halinka</i>	53
Obrázek 16 <i>První strana dědečkova rukopisu (vlastní archiv)</i>	56
Obrázek 17 <i>Ukázka layoutu a dynamiky knihy (vlastní archiv)</i>	59
Obrázek 18 <i>Ukázka zvýrazněného odstavce na celou stranu (vlastní archiv)</i>	61
Obrázek 19 <i>Ukázka grafického prvku na začátku odstavce (zdroj vlastní)</i>	62
Obrázek 20 <i>Ukázky barevnosti na dvoustranách (vlastní archiv)</i>	64
Obrázek 21 <i>Ukázka koláže rodokmenu krav (vlastní archiv)</i>	66
Obrázek 22 <i>Ukázka úpravy fotografií do koláže (vlastní archiv)</i>	67
Obrázek 23 <i>Ukázka z pasáže dopisů pro Hanu (vlastní archiv)</i>	69
Obrázek 24 <i>Ukázka části věnované babičce (vlastní archiv)</i>	71
Obrázek 25 <i>Ukázka obálky (vlastní archiv)</i>	73
Obrázek 26 <i>Ukázka obsahu v knize (vlastní archiv)</i>	74
Obrázek 27 <i>Ukázka Obrazárny v knize (zdroj vlastní)</i>	75
Obrázek 28 <i>Ukázka zkušebního tisku na papír Olin (zdroj vlastní)</i>	77
Obrázek 29 <i>Ukázka šití knihy (zdroj vlastní)</i>	78
Obrázek 30 <i>Ukázka knihy Moje vzpomínky (zdroj vlastní)</i>	79
Obrázek 31 <i>Ukázka listování knihy Moje vzpomínky (zdroj vlastní)</i>	80
Obrázek 32 <i>Ukázka rozevřené knihy (zdroj vlastní)</i>	81

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ K OBRÁZKŮM

SOBOTKOVÁ, Irena. *Rodinná paměť*. s. 152

DATABÁZE KNIH. *Deník 1921–1961: Scientific Diary, obálka knihy*. Online. In: Databazeknih.cz Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/obalka-knihy/denik-1921-1961-scientific-diary-18602> [cit. 2025-04-1]

VONDRÁŠEK, Václav a HANZLÍK, František. *Krajané v USA a vznik ČSR v dokumentech a fotografiích*. 2., upr. vyd. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2009. ISBN 978-80-7278-528-5. s. 40

NÁRODNÍ KRONIKA. *O fotografii mých předků*. Online. In: Narodniknihovna.cz Dostupné z: <https://www.narodnikronika.cz/Listovat-kronikou/O-fotografii-mych-predku-z-roku-1908> [cit. 2025-04-1]

RODOKMEN. *Ukázka rodinného stromu*. Online. In: Rodokmen.art Dostupné z: <https://www.rodokmen.art/> [cit. 2025-04-1]

AUKRO.CZ. *Kotoučový magnetofon Revox A77*. Online. In: Aukro.cz Dostupné z: https://aukro.cz/revox-a77-kotoucovy-magnetofon-7087614685?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=07-pla-bazar-aukce&utm_content=151065058736&gad_source=1&gbraid=0AAAAADjE5E3-3Y7wkpLVM7O_DikqOJOYT&gclid=Cj0KCQjw8zABhDKARIsAHXuD7Yx1_JnWBUYaFNzCYl9g62Jv6uM9PSvzIZ4tniM4ykztduC4_Ti278aAm-8EALw_wcB [cit. 2025-04-1]

VIDEOKAMERY.CZ. *Ukázka videokamer značky Sony*. Online. In: Videokamery.cz Dostupné z: <https://videokamery.cz/clanky/kapitoly-z-historie-videokamer-dil-treti> [cit. 2025-04-1]

IDNES.CZ. *Toto je první počítač, kterého se prodalo více než milion kusů*. Online. In: Idnes.cz Dostupné z: https://www.idnes.cz/technet/pc-mac/commodore-vic-20-commodore-vyroci-milion-kusu-prvni-pc-elon-musk.A210720_100757_hardware_dvr [cit. 2025-04-1]

MEDIUM.COM. *Ukázka profilu sociální sítě MySpace*. Online. In: Medium.com Dostupné z: <https://medium.com/@thewero/who-is-tom-from-myspace-and-what-happened-to-him-f1bd1c2e9b03> [cit. 2025-04-1]

KNIHY.ARTMAP.CZ. *Ukázka autorské knihy Mařka*. Online. In: Knihy.artmap.cz Dostupné z: https://knihy.artmap.cz/marka-2/?srsltid=AfmBOoq_ynin_x8WHx [cit. 2025-04-1]

SYMBIONT.CZ. *Ukázka knihy Karel Teige. Deníky 1912–1925*. Online. In: Symbiont.cz Dostupné z: <https://www.symbiont.cz/prace/4452id/karel-teige,-deniky-1912-1925-/> [cit. 2025-04-1]

SYMBIONT.CZ. *Ukázka Literární kronika první republiky*. Online. In: Symbiont.cz Dostupné z: <https://www.symbiont.cz/projekty/detail/literarni-kronika/> [cit. 2025-04-1]

AGDZLIN.CZ. *Ukázka autorské knihy Halinka..* Online. In: Agdzlin.cz Dostupné z: <https://agdzlin.cz/portfolio/halinka/> [cit. 2025-04-1]